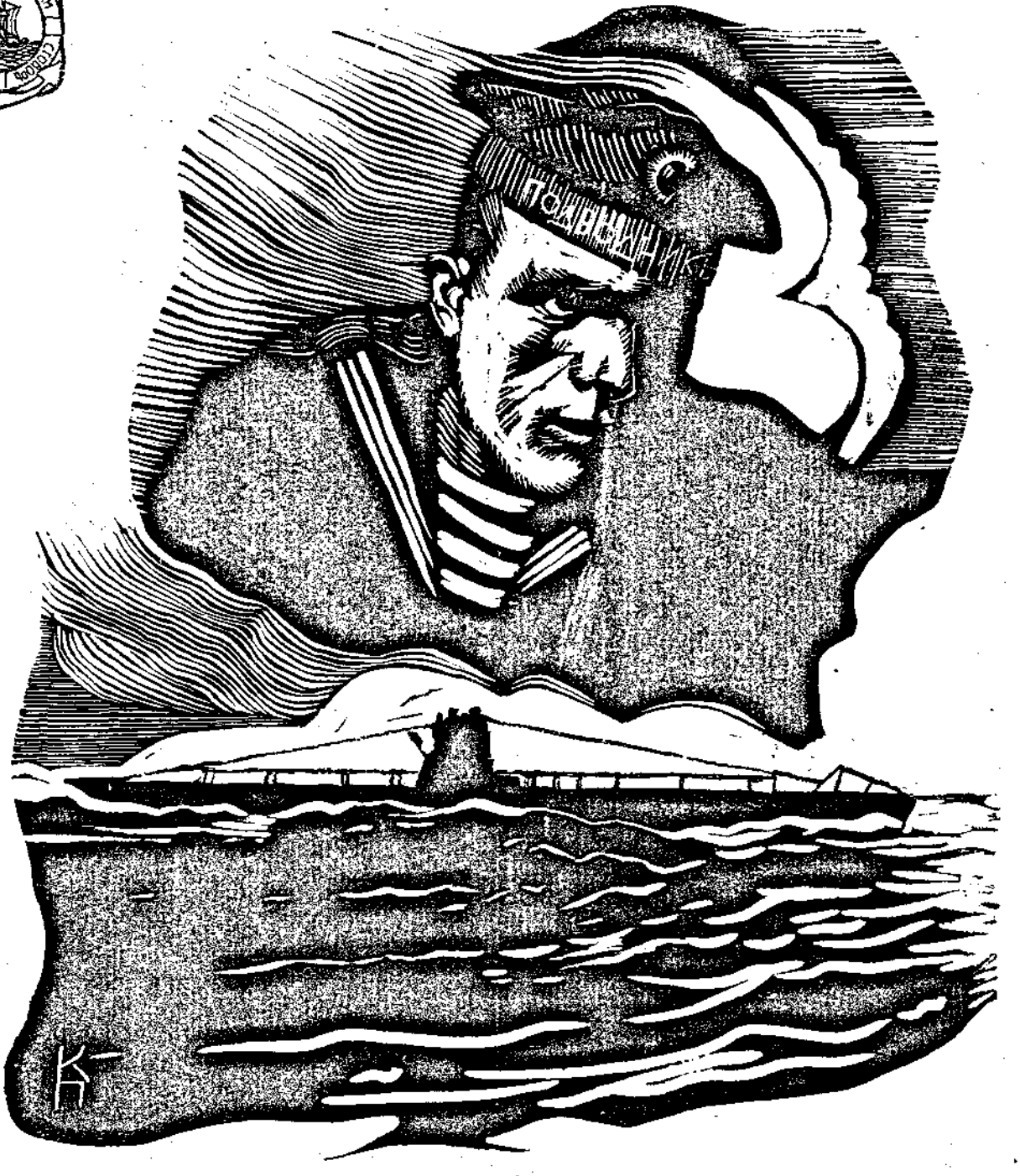
МОРСКИ СГОВОРЪ

ПОДВОДНИКЪ
Линорѣзъ отъ Пр. Кършовски

3
ГОДИНА XV.
МАРТЪ, 1938.

ДЪРЖАВНИ МИНИ

КАМЕНОВЪГЛЕНИ МИНИ

ПЕРНИКЪ

БОБОВЪ-ДОЛЪ

МАРИЦА

Производство на каменни въглища и брикети

ДОСТАВКА НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

за всички видове индустрии въ и около градъ Перникъ,
както и въ Старо-Загорската електрификационна область,
по специални износни цени

ВНОСКИ И ПОРЪЧКИ ЗА ВЪГЛИЩА И БРИКЕТИ

се правятъ навсѣкъде въ страната чрезъ:

1. Българската народна банка — преводна служба
2. Телеграфо-пощенскитѣ станции — Пощенска чекова служба, чекова смѣтка № 15
3. Популярнитѣ банки
4. Банка „Български кредитъ“ А. Д.
5. Касата на Минитѣ

Главна дирекция на Минитѣ
въ гр. Перникъ

Агенция на Минитѣ въ София
ул. „Раковска“ 90
телефонъ 2-18-49

СКЛАДЪ НА БРИКЕТИ И ВЪГЛИЩА
ГАРА ПЕРЛОВЕЦЪ, телефонъ 2-03-90

МОРСКИ СГОВОРЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОДЕНЪ МОРСКИ СГОВОРЪ

Година 15. | УРЕЖДА КНИЖОВНО-ПРОСВѢТНИЯТЪ ОТДѢЛЪ | Брой 3.

Варна, мартъ 1938 г. | Гл. редакторъ В. Паспалеевъ

В. ИГНАТОВЪ

НА р. ДУНАВЪ

„Командуващият на германския флотъ е получилъ нареждане да включи въ флота на третия райхъ австрийския воененъ флотъ на р. Дунавъ.

„Съ присъединяването на Австрия райхътъ счита, че р. Дунавъ има да играе решителна роля, затова ще пристжпи къмъ създаване на рѣченъ воененъ и търговски флотъ, отговарящъ на нуждитѣ и задачитѣ на третия райхъ.

„Значението на р. Дунавъ, като съобщителна артерия за райха и Срѣдна Европа, се увеличава съ обявяването на аншлуса, затова е дадено нареждане да се изработятъ плановетѣ за създаване въ Виена на пристанище, което да отговаря на нуждитѣ на трафика при новитѣ условия, като Виена стане центъръ и антрепозитъ на търговията съ Южна и Югоизточна Европа.

„Германия ще обяви, че не признава режима на международната дунавска комисия за срѣдния Дунавъ до новата си източна граница."

Това сж новинитѣ, които идатъ въ връзка съ голѣмото събитие, присъединяването на Австрия къмъ германската империя. Още въ първитѣ дни на този исторически фактъ държавнитѣ грижи на райха се насочиха къмъ оформяване и засилване на сжществуващитѣ позиции на р. Дунавъ. А известно е, че Австрия бѣше една отъ най-силнитѣ въ търговското корабоплаване по рѣката крайбрѣжни държави.

Политически слаба и немощна, Австрия се замѣстя отъ една велика сила съ ясно опредѣлени задачи и съ голѣми разбирания за тѣхното осжществяване. Това обстоятелство не може да не се отрази върху цѣлия режимъ на рѣката, а главно върху слабитѣ крайбрѣжни държави.

Нашата цель не е да разгледаме този въпросъ въ неговата широта. Ние само искаме да подчертаемъ обстоятелството, че Германия още съ явяването си на рѣката пристжпва къмъ опредѣлени задачи: създаване на воененъ флотъ и разширение на обсѣга на търговския такъвъ. Едновременно съ развитието на стопанския факторъ се създава и военната сила, която може ба обезпечи неговата спокойна и плодоносна работа. Това е най-прѣсниятъ примѣръ за държавническо разбиране върху значението на корабоплаването и начинитѣ за неговото създаване. Българското племе има задъ себе си хиляда и повече години откакто обитава брѣга на р. Дунавъ. Три царства сж изниквали на неговия брѣгъ приблизително по сжщия начинъ, както днесъ наблюдаваме явяването на германската империя. Много стопански и политически събития се изживѣха въ връзка съ рѣката, обаче държавническо разбиране за нуждата отъ използуване на този естественъ пжть не е било проявено.

Последната война ни постави въ едно изключително положение на р. Дунавъ. Нашата бивша съюзница събори всички ограничения въ единъ день и дава блестящъ примѣръ, какъ трѣбва да се използува рѣката отъ тѣзи, които сж удостоени да живѣятъ край нейнитѣ брѣгове.

Новото съотношение на силитѣ ще създаде и нови стопански условия тамъ. Тежко на тѣзи, които ще се окажатъ неподготвени да ги използуватъ, като обезпечатъ за себе си припадащата се часть отъ трафика.

Ние считаме, че моментътъ за създаването на нашето военно и търговско корабоплаване на рѣката е решителенъ. Пропуснатото време отдалечава завинаги тази възможность, защото стопанскитѣ позиции на по-силнитѣ и мощни търговски флоти ще създаватъ все по-мжчни условия за сжществуване на тѣзи, които занапредъ ще се зараждатъ. Опредѣлянето на новия режимъ на рѣката ще става съ участие на заинтересованитѣ страни въ зависимость отъ тѣхнитѣ стопански и политически интереси и тѣхната мощь. И това последно обстоятелство налага да осжществимъ часъ по-скоро отдавна сжществуващитѣ проекти, на които, за съжаление, не се гледа съ нуждната сериозность, макаръ че събитията очевидно доказватъ тѣхната наложителность и подчертаватъ значението на идеитѣ на нашата организация.

Картата на Европа търпи нови измѣнения. Тѣ създаватъ нови политически и стопански условия. Ние трѣбва да си дадемъ точенъ отчетъ за това и да пристжпимъ къмъ работа, защото ще е късно, когато удари дванадесетиятъ часъ.

Н. Д. МИШЕВЪ

Нашъ ли е нашиятъ Дунавъ?

„На Дунава цѣлиятъ ни вносъ — износъ върви почти изключително подъ чуждо знаме". „Морски сговоръ", бр. 1—1938 г.
„Значение на дунавския воденъ пжть"—Г. Славяновъ.

Презъ 1937 година отъ дунавскитѣ пристанища — отъ устието на р. Тимокъ до румънската граница по Дунава — сж изнесени 196,638 тона зърнени храни и сж внесени 153,883 тона разни стоки. Общиятъ ни вносно-износенъ трафикъ, безъ крайбрѣжния, е билъ 350,531 тона (196,638+153,893).

Този трафикъ по знамена е пренесенъ както следва:

А. Износъ: 196,638 тона.

№ по редъ	Подъ какво знаме	Отъ русенското пристанище и неговия районъ	Отъ ломското пристанище и неговия районъ	Всичко отъ всички наши дунавски пристанища
1	Румънско знаме	26,129·0	53,774·5	79,903·5
2	Гръцко „	8,784·0	44,473·3	53,257·3
3	Френско „	5,880·0	19,771·0	25,651·0
4	Австрийско „	6,500·0	7,837·0	14,337·0
5	Белгийско „	3,710·0	10,003·0	13,713·0
6	Българско „	1,571·0	1,884·3	3,455·3
7	Германско „	1,300·0	521·0	1,821·0
8	Чехословашко „	1,500·0	—	1,500·0
9	Унгарско „	1,000·0	500·0	1,500·0
10	Холандско „	1,000·0	500·0	1,500·0
	Всичко	57,344·0	139,264·0	196,638·1

Б. Вносъ: 153,893 тона

1	Българско знаме	64,818·0	1,150·6	65,968·6
2	Чехослов. „	16,583·0	19,167·8	35,750·8
3	Германско „	9,341·0	5,385·0	14,726·0
4	Австрийско „	6,107·0	4,219·6	10,326·6
5	Румънско „	9,170·0	214·0	9,384·0
6	Английско „	7,258·0	—	7,258·0
7	Унгарски „	3,164·0	1,349·5	4,513·5
8	Холандско „	1,809·0	782·0	2,591·0
9	Белгийско „	1,532·0	16·0	1,548·0
10	Югославянско „	67·0	1,161·5	1,228·5
11	Гръцко „	491·0	—	491·0
12	Италиянско „	—	107·0	107·0
	Всичко	120,340·0	33,553·0	153,893·0

Подъ българско знаме сж изнесени 3,455 тона отъ 196,638 тона общъ износъ. Значи, по нашия Дунавъ изнасяме подъ наше знаме малко повече отъ 1% отъ нашето производство и заемаме шесто мѣсто между десеттѣ други знамена, които го извършватъ.

За да си изнесеме собственото производство по нашия Дунавъ, ние е трѣбвало да изнесеме чужди девизи и български левове.

Навлото, което се плаща за такъвъ превозъ, едва ли не става борсова валута, когато започва търсенето на шлепове. При плащане на минимално навло 10 стотинки на килограмъ наемъ на шлепъ за периодъ отъ 20 дни безъ да се смѣта това, което се плаща на влѣкачитѣ, които влачатъ шлеповетѣ, невѣроятно, но фактъ е, че за този свой износъ по нашия Дунавъ ние сме изнесли 20 милиона лева въ чужди девизи, или български левове!

Положението ни, обаче, при вноса е донѣкжде по-добро, поради голѣмия ни вносъ на петролъ отъ Румъния подъ българско знаме.

По Дунава Чехословашко внася въ България 35,750 тона разни стоки подъ чехословашко знаме, а изнася 1500 тона зърнени храни, като внася въ страната си зърнени храни *часть отъ Югославия* по Дунава и часть отъ Турция по море.

Пакъ по Дунава, Германия внася подъ германско знаме 14,726 тона разни стоки, а изнася 1,500 тона зърнени храни.

Посочваме тѣзи два случая като най-характерни и най-очебиещи.

Вносно-износниятъ ни дунавски трафикъ отъ 350,531 тона трѣбва да стане обектъ на сериозни проучвания. Явно проличаватъ възможности за примамливи договорни споразумения при уредено наше дунавско корабоплаване.

Умоляватъ се съответнитѣ фактори да се окажатъ отзивчиви за нуждитѣ на пробуждащото се отъ летаргия държавно стопанство.

ЛЕЙТ. ПАНЧЕВЪ

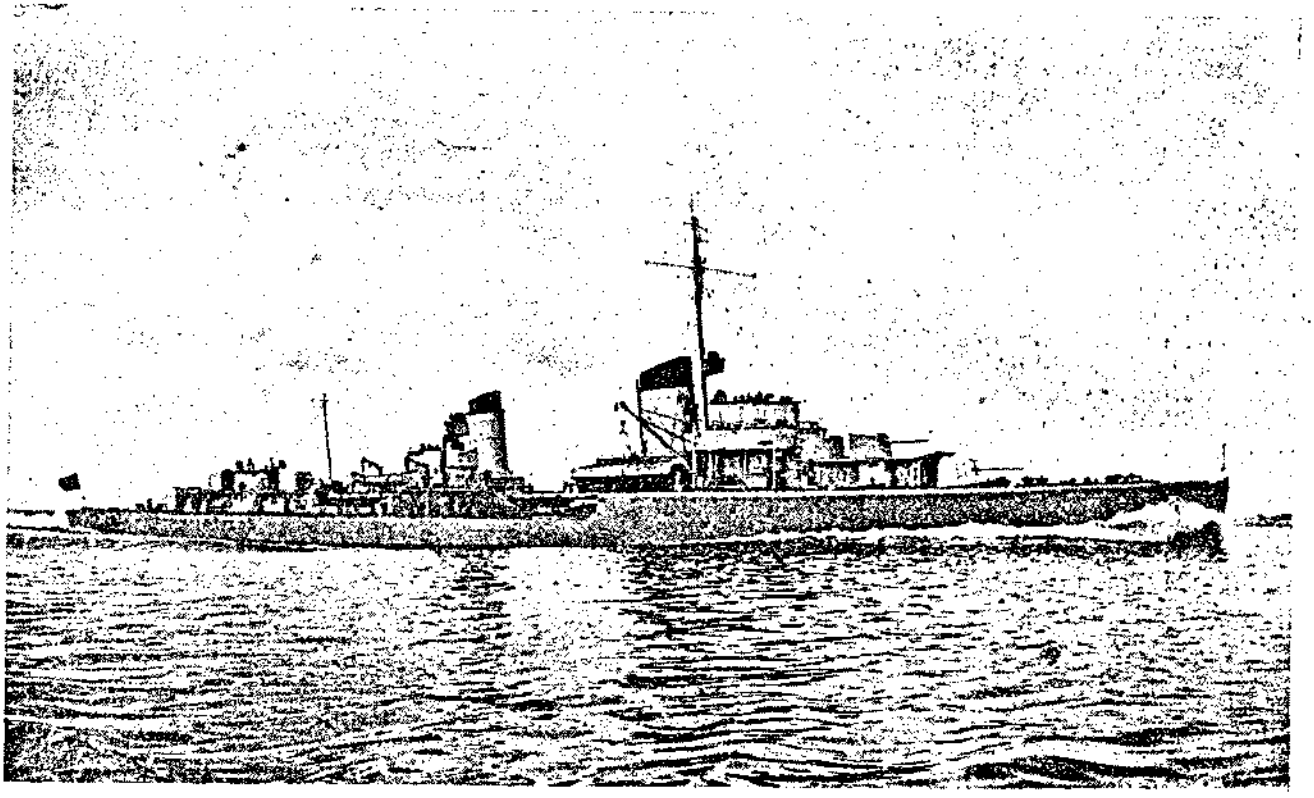
ОТБРАНА НА БРѢГА — САМО ОТЪ БРѢГА

Всички морета сж международни. По тѣхната повърхность могатъ да плаватъ корабитѣ на всички народи отъ свѣта. Прибрѣжнитѣ държави сж запазили правото на собственость само върху ивица широка отъ 6 до 12 мили покрай собствения брѣгъ, и то не пълна, а условна собственость.

Морето е пжть за съобщения и пжть за маневриране на войски и военни товари, насочени къмъ своя или противниковия брѣгъ.

Морскиятъ брѣгъ на една страна може да бжде застрашенъ отъ: а) авиацията на противника съ нейнитѣ разузнавания, бомбардировки, стрелби и обгаавания; б) морска бомбардировка на базитѣ на флота, населенитѣ мѣста и укрепенитѣ райони и в) отъ десантнитѣ войски на противника, насочени за демонстрации, разузнаване, военни контрабанди, повреждане на военни съоржжения, действие въ фланга и тила на действуващата войска и действие въ дълбокия тилъ за спечелване на войната.

Десантитѣ се подготвятъ обикновенно много тайно, организиратъ се много добре, охраняватъ се сигурно, пренасятъ се до мѣстото на излаза тайно и прикрито, и се разтоварватъ (особно пър-

МОДЕРЕНЪ ИЗТРѢБИТЕЛЬ

витѣ имъ вълни) непременно нощемъ и въ мѣста, дето най-малко биватъ очаквани.

Десантитѣ сж едни отъ най-труднитѣ, чувствителни, но много мощни и винаги решителни операции. Нѣма случай въ историята десантъ да не е успѣлъ. Единствено изключение въ това отношение прави десантътъ на турцитѣ при Шаркьой презъ 1913 год., при който самитѣ турци се отказаха отъ продължаването му и то повече отъ недоразумѣния въ тѣхната главна квартира, отколкото отъ уплаха. Но недоразумѣнията въ историята не се повтарятъ, и ние не бива да очакваме, че и следващитѣ десанти на Балканитѣ ще бждатъ такива.

Срѣдствата за отбраната на брѣга биватъ:

а) *Срещу авиацията:* наблюдението съ очи и уреди, връзката между наблюдателитѣ и останалитѣ войскови и граждански части, разнитѣ видове сигнали за тревога, заградитѣ балони, укрепяванията (срещу бомбитѣ и газоветѣ), въздушната и газова дисциплина (спокойствие, редъ, готовность), и противовъздушна артилерия, съ калибъръ отъ 2—13 с./м. стреляща на височина 2000—12000 метра. Едно орждие 7·5 с./м. или 8·8 с./м. струва около 14—18 милиона лева. Въ една огнева единица влизатъ 2—4 орждия, а за защитата на единъ обектъ на авиацията трѣбватъ най-малко 3—4 огневи единици т. е. около 12—16 орждия. За добрата (но не пакъ сигурна) защита на едно заселено мѣсто, база и др. сж необходими около 70—80 орждия на обща стойность около 1·5 милиарда лева. Ако имаме да защищаваме три отдѣлни мѣста по крайбрѣжието си, ще ни трѣбватъ около 4·5 милиарда лева, и пакъ защитата не ще е сигурна. Съ тия пари ще могатъ да се купятъ срѣдно взето около 450—500 разни хвърчила, съ които сигурно ще опазиме не само застрашенитѣ по брѣга мѣста, както става съ артилерията, но и всички застрашени мѣста най-малко на 100 километра навжтре отъ брѣга.

б) *Срещу корабнитѣ бомбардировки:* наблюдението съ радио, очи и др. подслушвателни уреди, свръзкитѣ за бързо и сигурно действие на отбранителнитѣ срѣдства, дисциплината, укрепяването (задимяване, маскирване, противопожари, медицинска помощь и пр.) и артилерията, която по брой и мощность трѣбва да е равна на очакваната корабна, да е маскирана, прикрита, укрепена и подвижна.

Едно съвременно 40·6 с./м. брѣгово орждие, поставено на позиция, струва 40 милиона лева. За опазването на едно населено мѣсто сж необходими най-малко 24 такива орждия, които само струватъ около 960 милиона лева. Ако по крайбрѣжието имаме да защищаваме само три такива мѣста, ще ни сж необходими близо три милиарда лева, безъ помощнитѣ срѣдства и съоржжения, (като измѣрвателни уреди, прожектори, укрепявания, пжтища, маневриране), които ще струватъ не по-малко отъ нови 2 милиарда лева, или общо около 5 милиарда лева. И въпрѣки така даденитѣ пари, отбраната на брѣга пакъ не ще е сигурна, защото цѣлата тая артилерия презъ нощьта и въ лоша видимость, (естествена или изкуствена) остава твърде много слаба или съвсемъ безсилна.

Съ въпроснитѣ 5 милиарда лева могатъ да се купятъ два голѣми кръстосвача, 12 мощни изтрѣбителя и 24 подводника, които не ще допустнатъ да се доближи до брѣга и най-мощниятъ въ свѣта воененъ флотъ. Напротивъ, за отбраната на единъ брѣгъ въ Черно море, дължъ около 300 километра, ще сж достатъчни дори и $^1/_3$ отъ така споменатитѣ кораби.

в) *Срещу десантитѣ:* близо до брѣга десант-

нитѣ войски се намиратъ въ три положения: а) приближаватъ се къмъ брѣга съ корабитѣ или вече разтоварени въ лодкитѣ, б) въ момента на разтоварването на брѣга и в) следъ стоварването имъ. Въ първото положение, когато войскитѣ сж още на кораба и приближаватъ брѣга, тѣ могатъ да бждатъ посрещнати отъ брѣговата или армейска артилерия, и то ако видимостьта позволява това. Лоша ли е видимостьта, (което е нормално и което ще е въ всички случаи) артилерията не може да вземе участие въ отбиването на десантитѣ. Второто положение, когато войскитѣ се разтоварватъ на брѣга, е едно отъ чувствителнитѣ времена и мѣста на десантнитѣ операции, смѣтано отъ водата къмъ сушата. Тукъ могатъ да се намѣсятъ картечницитѣ, пехотнитѣ части и артилерията на отбраната (ако мѣстностьта и организацията ѝ позволяватъ). Тука е последното слабо мѣсто изобщо на десанта, и ако той тукъ не бжде отбитъ, връщането му по-нататъкъ е невъзможно.

Моментътъ на разтоварването, въ всички случаи, при липса на въздушенъ и морски флотъ, ще бжде пълна изненада за брѣговитѣ части и почти винаги ще успѣе да се закрепи и разшири навжтре въ сушата. Подръжкитѣ откъмъ море пристигатъ постоянно, непрекжснато и спокойно, когато тия отъ брѣга сж затруднени отъ разстоянията и мѣстото. Въ мѣстото на десанта, десантиращиятъ ще има винаги преобладаващо мнозинство въ хора и оржжия. Това ни потвърждава и историята отъ всички времена, включително до десантитѣ, правени отъ съглашенцитѣ празъ последната война въ Галиполския полуостровъ и отъ японцитѣ въ Китай.

Докато брѣговитѣ войски се съсрѣдоточатъ, десантиращитѣ ще сж вече осигурили достатъчно мѣсто за пълното развитие на десанта.

Следъ разтоварването на войскитѣ, връщането имъ може да стане само отъ добре организирани, подготвени и съответно снабдени войски, които трѣбва бързо да се явятъ на застрашеното мѣсто.

Кжде и кога може да бжде извършенъ единъ десантъ, никой не може съ положителность да узнае. Действително, единъ голѣмъ десантъ ще се насочи по решителнитѣ посоки, които не сж твърде много и за единъ театъръ на военни действия тѣ сж най-много две-три, но въ коя именно отъ тѣхъ той ще тръгне, това не може да се знае предварително. Ето защо се налага да се държатъ достатъчно войски на всички решителни посоки или да се нареди слаба охрана на брѣга, която да задържи временно настжпващитѣ десантни войски, а главнитѣ сила на отбраняващата войска да се събератъ нѣкжде на по-срѣдищно мѣсто, отдето съ бързи преносни срѣдства, презъ достатъчно и добри пжтища, бързо да се явятъ срещу десантнитѣ войски и да ги изтласкатъ отъ сушата обратно въ морето.

Въ равна и благоприятна мѣстность постройката на тия пжтища и прехвърлянето на войскитѣ отъ едно мѣсто на друго не е така трудна работа, но ако театърътъ на военнитѣ действия се раздѣля отъ високи и трудно проходими планини, (какъвто е въ източна Българія), тогава маневрирането става много трудно и дори невъзможно, и се налага да се подържатъ много силни военни части и отъ двѣтѣ страни на препятствието.

Като се има предвидъ, че единъ километъръ желѣзенъ пжть струва около 2·5 милиона лева, а шосето 250—300 хиляди лева и единъ камионъ 500 хиляди лева, можемъ да си представимъ какви грамадни разходи ще се направятъ само за пжтища и превозни срѣдства. Освенъ това за отбраната на брѣга трѣбва да се задържатъ много войски, които може би тукъ не ще дотрѣбватъ, а на земния фронтъ тѣ сигурно ще сж много полезни.

И въпрѣки грамаднитѣ срѣдства, въпрѣки заемането на много войски, пакъ поукитѣ отъ историята не ни даватъ право да разчитаме на тоя начинъ за отбрана на брѣга.

Военно-морската наука ни казва, че десантнитѣ операции сж най-уязвими въ моментитѣ на тръгването имъ, презъ време на движението къмъ десантното мѣсто и най-после въ момента на разтоварването. Че действително това е така, се потвърждава и отъ примѣри въ историята, отъ които ще споменемъ само два:

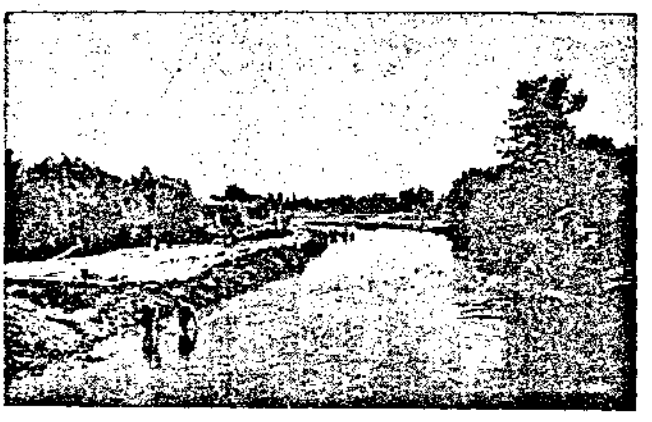
1) Презъ време на нашата освободителна война въ Египетъ сж били натоварени на кораби два корпуса войски, за да се прехвърлятъ въ Тракия, оттамъ да отидатъ на Шипка, за да отбиятъ нападението на българитѣ и руситѣ. Но въ това време турското правителство се научава, че отъ брѣговетѣ на Америка сж тръгнали за Европа два руски клипера*). Кжде сж отишли, това турското правителство не могло да узнае, и било принудено да задържи тия войски въ Египетъ цѣли три месеца, докато тия клипери пристигнатъ въ Либава и това узнае турското правителство. Само два кораба, и то толкова далечъ въ океана, спиратъ движението на цѣли два корпуса.

2) Докато нѣмскиятъ кръстосвачъ „Гьобенъ" бѣше здравъ и кръстосваше Черно море (презъ последната война), рускиятъ преносъ на войски бѣ спрѣлъ. Щомъ той бѣше затворенъ въ Босфора отъ минитѣ на адмиралъ Колчакъ, рускитѣ транспорти тръгнаха свободно по морето и разшириха действията си въ Анадола.

Безъ наличието на дееспособенъ воененъ флотъ отбраната на страната е проблематична.

Има ли една страна на морето си подходящъ и дееспособенъ воененъ флотъ, колкото и малъкъ и да е той, не всѣка съседна страна може да се реши да прави решителни десанти въ тила на войскитѣ ѝ, действуващи на нѣкои отъ земнитѣ фронтове.

*) Военни кораби.

Наша рѣка

ЛЕЙТЕНАНТЪ В. П.

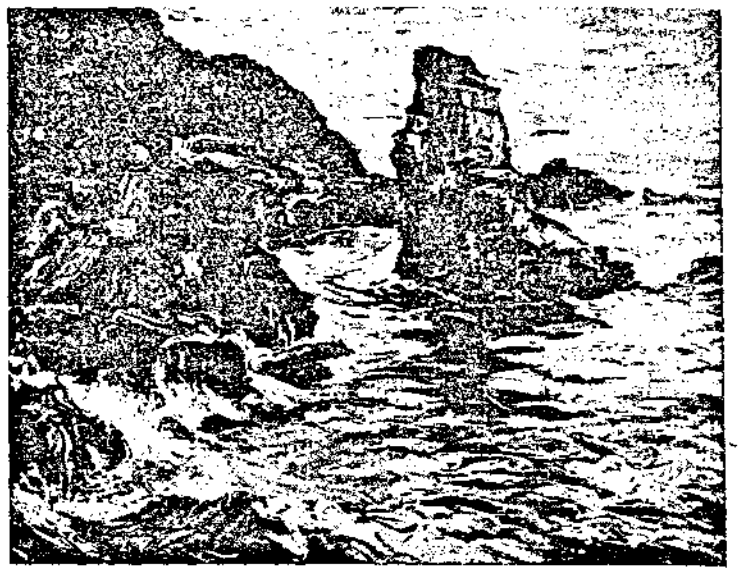
Проблемата на Северния ледовитъ океанъ

Експедицията на Папанинъ завърши. Тя прибави ново звено въ последователнитѣ и настойчиви стремежи на рускитѣ мореплаватели, летци и учени да изучатъ и завладѣятъ стихията на Северния ледовитъ океанъ. Тѣзи стремежи могатъ да иматъ за Русия извънредно важни политико-стопански и стратегически последствия. Ето защо бѣше така голѣмо и общо вниманието на всички руски кржгове къмъ това тъй решително настжпване къмъ северъ, настжпване, което ознаменува непоколебимото желание да се разтворятъ, най-после, вратитѣ на свободния океански просторъ, на широкия и независимъ пжть къмъ свѣтовното общуване. То свидетелствува за безвъзвратното решение на Русия да се вмъкне въ общата борба за свѣтовнитѣ пжтища, за да усили своето относително тегло, а наедно съ него и своя гласъ въ европейския концертъ.

Проблемата за морскитѣ полярни съобщения винаги се е явявала за Русия, а сега особно, като проблема отъ първостепенна важность. Много умове сж се замисляли надъ нея, и между тѣхъ такива, като Менделеевъ и Макаровъ. Но тогава тѣхното внимание се е насочвало, главно, къмъ източната посока на тѣзи съобщения. За съжаление, самата природа дотолкова ограничава периода на възможностьта за използуване на тази посока, че тъй наричаниятъ „великъ северенъ морски пжть", т. е. пжтьтъ, отиващъ на изтокъ отъ Мурманскъ, едвали може въ най-близко време да има що-годе сериозно практическо значение.

Затова пъкъ извънредно значение може и трѣбва да има морскиятъ поляренъ пжть къмъ противоположната страна, т. е. на западъ отъ Мурманскъ. Тукъ за Русия се откриватъ такива привлѣкателни перспективи и такива реални възможности, както въ стопанско, тъй и въ политико-стратегическо отношение, че това само обстоятелство е привлѣкло вече върху си вниманието, и доста тревожно, на нѣкои европейски държави и, разбира се, на Англия особно, съ което собствено се и обяснява учудилата всички прибързаность, съ която Лондонъ сключи съ СССР морски договоръ. И наистина, най-новата военно-морска политика на Москва, насочена по силата на цѣлъ редъ външнополитически причини къмъ Северния ледовитъ океанъ, не можа да остави Лондонъ равнодушенъ, понеже сега цѣлото внимание на последния напълно се съсрѣдоточи върху най-главната отъ политическитѣ задачи — да запази своето господство върху източната часть на Атлантическия океанъ, и то не само въ европейскитѣ води, но и въ африканскитѣ, тъй като въ общата система на британската имперска отбрана, т. е. отбрана стопанска, политическа и стратегическа, атлантическиятъ театъръ въ цѣлата си дължина, отъ Северно море чакъ до носъ Добра Надежда, играе първенствуваща роля. Естествено е поради това, че всѣко колебание въ равновесието на силитѣ въ този театъръ (конкретно казано: възможностьта да се появи въ неговия тилъ, иззадъ полярния кржгъ, нова морска сила, която никога дотогава не е сжществувала), може да има последици, които за сега дори е трудно да се предвидятъ, и които, въ всѣки случай, сж твърде неприятни и усложняващи и безъ това сложното военно-морско положение на Великобритания.

Отъ гледна точка на това военно-морско положение новиятъ загадъченъ по своитѣ замисли стратегически плацдармъ, който се образува сега задъ полярния кржгъ, представлява за лондонското адмиралтейство най-сериозенъ обектъ за изучаване. Стига само да се основе на този плацдармъ една непристжпна крепость, а въ нея база за надводни и подводни кръстосвачи, и веднага всички свѣтовни пжтища, минаващи по Атлантическия океанъ, па и не само тѣ, попадатъ подъ неговата действителна заплаха. Стотина бързоходни подводни кръстосвачи съ 3000 до 5000 тона водоизмѣстване, съ районъ на действие 25000 морски мили, добре въоржжени съ артилерия и торпеда и снабдени всѣки съ сгъващи се водосамолети за въздушно разузнаване, ще представляватъ най-опасенъ врагъ за коя и да е морска държава. Това ни показва опитътъ отъ Голѣмата война. Понеже ако въ време на тази война германския подводенъ флотъ,

САМОТНА СКАЛА
картина отъ Хр. Кавърналиевъ

притежаващъ първобитни, лишени отъ автономность подводници съ по 500 до 800 тона водоизмѣстване (максималниятъ тонажъ на нѣкои германски подводници достигаше тогава 1200 тона), можа да унищожи около 45% отъ търговския тонажъ на съглашенцитѣ, при което само Англия изгуби 9 милиона тона, т. е. половината отъ търговския си флотъ, — то какво пъкъ ще бѫде бедствието, което ще могатъ да причинятъ стотина голѣми, бързоходни, автономни подводни кръстосвачи, които не се стѣсняватъ нито отъ годишнитѣ времена, нито отъ състоянието на морето, нито отъ пространството? А за такава държава, като Русия, да има задъ полярния кржгъ толкова могжщъ подводенъ флотъ отъ стотина и повече кръстосвачи, не представлява никакво бреме, напротивъ, ще бѫде само изгодно, тъй като първо ще оживи родното корабостроене, а второ въ политическо отношение ще изпълни отлична служба, като превъзходенъ инструментъ за опериране на дипломатическитѣ фронтове. Всичко това, очевидно, прекрасно се съзнава въ Русия, особено сега, въ връзка съ нѣкои враждебни за нея стратегически замисли, както въ източната часть на Срѣдиземно море, кждето тѣзи замисли заплашватъ пжтищата отъ Черно море, тъй и въ Балтийско море, излазътъ отъ което изцѣло се намира подъ контрола на Германия, и кждето морската политика на последната е насочена къмъ установяването на своето пълно господство. Полярниятъ флотъ ще се опира на естественото, никога незамръзващо, обширно и при това лесно защитимо пристанище Мурманскъ, което като че отъ самата природа е създадено за основаване въ него на първокласна база.

Още отъ 1929 г. вниманието на съветска Русия, наистина, тогава още доста повърхностно, се насочи къмъ Ледовития океанъ. За това свидетелствуватъ плановетѣ на „петилѣткитѣ". Но презъ последнитѣ години това внимание се удесетори, и сега, ако се вѣрва на съобщенията отъ СССР, работата тамъ е въ пленъ ходъ. А може да се вѣрва на това, тъй като твърде много очевидни сж стопанскитѣ и политическитѣ изгоди. А завладяването на полярнитѣ пжтища въ военно отношение се облекчава отъ това, че *за сега* никой не ги владѣе, никой не ги командува, и тѣ непосрѣдствено и *свободно* излизатъ въ Атлантическия океанъ т. е. въ този най-важенъ отъ всички басеинъ, който кръстосва въ себе си най-разнообразнитѣ и най-сжществените интереси на цѣла редица държави: Англия, Франция, Германия, Испания, Португалия и отчасти Италия. А завладяването на сжщитѣ пжтища въ стопанско отношение ще даде възможность да се прехвърли върху тѣхъ значителна часть отъ търговския оборотъ отъ балтийскитѣ пжтища, а въ случай на нужда и отъ черноморскитѣ. Сжщитѣ планове на „петилѣткитѣ" потвърдяватъ сжществуването на такава мисъль. За това красноречиво говори започнатото съединяване на цѣла редица рѣки въ непрекжснати водни артерии, които ще свържатъ полярнитѣ краища съ централнитѣ области. За сжщото говорятъ и работитѣ по развитието на желѣзнопжтната мрежа, автомобилнитѣ шосета и, най-после, организирането на въздушнитѣ съобщения, което още повече ще засили политическата ценность на полярната область, понеже най-повърхностното изучване на глобуса показва, че най-кжситѣ пжтища отъ Европа за Япония и Китай минаватъ тъкмо по най-високитѣ географски ширини. Разбира се, тукъ ще трѣбва да се преодолѣятъ множество трудности, причинявани отъ полярната температура, честитѣ мъгли, замръзванията и т. н., но ние вече видѣхме какви препятствия преодоляватъ рускитѣ летци, а напредъкътъ на техниката ще помогне да се преодолѣятъ и тѣзи.

Но покрай организирането на съобщенията сжщитѣ планове на „петилѣткитѣ" сж предвидили и разработването на мѣстнитѣ богатства въ земнитѣ недра и въ морскитѣ дълбочини. Разработватъ се вече вжглищнитѣ залежи покрай рѣка Печора, добиватъ се вжглища отъ рускитѣ мини на норвежкия Шпицбергенъ, а сжщо нефтъ въ областьта на Ухта. Въ областьта на рѣка Лена е построенъ голѣмъ металургически заводъ за използуване на мурманската желѣзна руда. Всичко това е довело до небивало оживление на цѣлъ редъ приполярни центрове, като Мурманскъ, Кировскъ, Онега, Архангелскъ. Създаватъ се нови пристанища—Югорски Шаръ и Печорскъ за износъ на каменни вжглища, нефтъ и дървенъ материалъ отъ областьта на рѣка Печора, и пристанището Сорока за движението по Балтийско-Бѣломорския каналъ. На много мѣста сж издигнати радиостанции, усилени сж риболовнитѣ обекти, и е обърнато внимание върху културното издигане на мѣстнитѣ народности, за да се създадатъ отъ тѣхъ контингенти за военния и търговския флотъ въ полярнитѣ води. Съ една дума, голѣми сили и капитали сж хвърлени на северъ.

Разбира се, цѣлата тази кипяща научна и строителна дейность на руситѣ въ Северния ледовитъ океанъ не може, поради посоченитѣ погоре съображения, да не тревожи Англия, която винаги се е опасявала отъ нарастването на руското морско могжщество. Въ лондонското адмиралтейство отъ нѣколко месеца насамъ се говори, че е желателно да се раздѣли басейна на Северния ледовитъ океанъ на зони, съобразно политическата и географическата заинтересованость въ него на Англия, Канада (т. е. пакъ Англия), Северна Америка, Дания, Швеция и Финландия. Задъ тѣзи разговори не се ли крие стремежътъ на британското адмиралтейство да завладѣе изхода отъ Ледовития океанъ къмъ Атлантическия, което напълно би съответствувало на „политическата" заинтересованость на Англия?

По силата на англо-руското морско споразумение Русия освенъ двата свръхъ-дреднаути отъ по 35,000 тона и седемъ тежки кръстосвачи за Балтийския си флотъ, строи въ балтийскитѣ корабостроителници и флотъ за Тихия океанъ. Тъй като споменатото споразумение не ограничава срока за пребиваването въ Балтика на построенитѣ за Тихия океанъ руски кораби, Берлинъ е сжщо разтревоженъ и си задава въпроса: не се ли крие подъ този „тихоокеански" етикетъ въ сжщность „полярниятъ" флотъ? Ние знаемъ при това, че Русия никжде не е дала до сега сведения за полярния си флотъ. А такъвъ флотъ, и то много силенъ, й е необходимъ, за да реши въ своя полза проблемата на Северния ледовитъ океанъ.

Българскиятъ Народенъ Морски Сговоръ работи за България.
Всички добри българи трѣбва да станатъ негови членове.

Сивиятъ кръстосвачъ

На рейда при Скапа-Флоу лежи на котва британскиятъ кръстосвачъ „Хампшаиръ". Късенъ следобѣдъ презъ юни 1916 година. На борда цари таинствена деятелность. Командантътъ излиза на палубата и заедно съ офицеритѣ си очаква при бордовата стълба посещението на идващата съ пъленъ ходъ къмъ крайцера моторница. Почетната бордова стража се строява. Малко следъ това отъ моторницата излиза едъръ високъ офицеръ отъ британската сухоземна армия и съ твърди крачки пристжпя да изслуша служебния рапортъ на команданта, следъ което заедно съ придружащитѣ го се отправя за адмиралския салонъ. Скоро следъ това крайцера се снема отъ котва и, придружаванъ отъ два разрушителя за охрана, се отправя въ открито море.

Адютантътъ на високия гостъ съ фелдмаршалска униформа докладва за посещението на коменданта.

— Позволявамъ си, милордъ, да запитамъ имате ли нѣкакви особенни желания относно корабния курсъ.

— Най-кжсиятъ и най-бързиятъ е най-добриятъ, — отговаря гостътъ.

— Бихъ желалъ да прибавя, най-сигурниятъ е най-добъръ, милордъ.

— Хмъ! Моето пжтуване става при най-голѣма тайна, изборътъ на кораба и часътъ на заминаването сж опредѣлени едва преди 2 — 3 часа; при това германцитѣ сж доста заети да поправятъ щетитѣ и загубитѣ си отъ сражението при Ютландъ. Вѣрвате ли сериозно, че можемъ да попаднемъ на засада?

— Това не, но поради силното вълнение въ последнитѣ дни нѣмаше никаква възможность да се провѣри за германски минни полета и загради източно отъ Оркнейскитѣ острови. Поради това отъ щаба на флота имамъ изрична заповѣдь да взема курсъ западно отъ сжщитѣ острови.

— Не сподѣлямъ опасенията на флотския щабъ,— отговаря генералътъ, — най-малко съмъ на мнение, че и по двата курса сме еднакво сигурни и еднакво застрашени.

— Едвали, милордъ, тукашниятъ районъ наскоро бѣ изследванъ отъ миночистачни команди и намѣренъ чистъ отъ мини. Невъзможно е въ това време германски заградитель да се е промъкналъ насамъ, а подводници не сж забелязвани тукъ отъ началото на войната.

— Все пакъ касае се за едно продължение на пжтуването съ два-три часа, и азъ самъ не зная още какво закъснение ме очаква до Архангелскъ и въ самата Русия. Моята мисия не търпи никакво отлагане. Това сигурно ви е известно.

— Нищо не ми е съобщено, но щомъ британскиятъ воененъ министръ лордъ Киченеръ се отправя за Петерсбургъ въ разгара на войната и се подхвърля на несигурното морско пжтуване, това сигурно не ще да е само за едно обикновенно посещение отъ любезность,—отвръща съ усмивка командантътъ.

Лордъ Кичинеръ, обаче, остава съсрѣдоточенъ и сериозенъ.

— Русия е забита стрела въ нашето тѣло. Тя не изпълни своето обещание. Напразно изразходва хора и материали. Хората тя не щади, може би защото има много, но материалитѣ... Русия иска повече, отколкото ние при нашитѣ собствени нужди на фронта можемъ да й дадемъ, да не говоримъ за финансовата страна на въпроса. Не отстжпимъ ли на исканията на императора, явява се призракътъ на сепаративенъ миръ, а Русия е единствената възможность за облекчение на нашия фронтъ въ Франция. Излѣзе ли Русия отъ строя, тогава сбогомъ надежда за победа.

— За по-малко отъ две години вие, милордъ, удесеторихте британската армия, като богато я снабдихте съ снаряжение и припаси. Това въ Германия и на сънь не очакваха. Петдесеть прѣсни дивизии стоятъ готови за щурмуване на германскитѣ линии.

При тия спомени каточели се появява слаба усмивка по строгото лице на лордъ Кичинеръ.

— Какво искахте да кажете съ тия думи, коменданте?

— Точно въ тоя моментъ не трѣбваше да ви вематъ. Лордъ Кичинеръ е потрѣбенъ повече въ Франция на фронта, отколкото въ Русия.

— Азъ отивамъ въ Русия да съпоставя нейния начинъ на воюване съ военнитѣ й нужди. Безсмисленнитѣ атаки на германскитѣ линии не даватъ резултатъ и само прахосватъ усилията на нашитѣ съюзници. Въ знаменития „валякъ" азъ никога не съмъ вѣрвалъ. Русия трѣбва да държи своята армия така, както ние нашия флотъ. Сражението при Ютландъ бѣ помоему една голѣма тактическа грѣшка. Императорътъ ще ни помогне повече, ако войскитѣ му задържатъ повече нѣмски армии въ Русия, безъ сами да се излагатъ на излишни жертви. Иначе Русия ще ни струва доста скжпо. За съжаление сега е нашъ редъ да плащаме тежкия кървавъ данъкъ на войната.

Настжпи мълчание. Въ каютата се откройваше високата и енергична фигура на лордъ Кичинеръ. Лека тръпка тръпка премина презъ кораба. Вълнението се засилваше, океанътъ шумѣше.

— Милордъ, ще направите на менъ и на офи-

МАСЛЕНИЯТЪ НОСЪ

отъ Ал. Мутафовъ

церитѣ отъ кръстосвача голѣмо удоволствие, ако приемете нашата покана за една малка закуска.

— Съ удоволствие, коменданте.

Съ това свърши кѫсата аудиенция.

* * *

Вълнението видимо се засилваше.

— Господинъ коменданте, разрушителитѣ не могатъ да ни следватъ въ курса при нашата бързина при това вълнение, — докладваше стражевиятъ офицеръ.

Кръстосвачътъ бѣ изоставилъ охраняващитѣ го разрушители на доста значително разстояние. Следъ кѫсо колебание командантътъ заповѣда:

— Предайте имъ заповѣдь да се завърнатъ въ базата.

— Извинете сръ, но при отговорността, която всички носимъ за личната сигурность на лордъ Кичинеръ...

— Точно затова не можемъ да се задържаме въ тия води повече, отколкото е абсолютно необходимо. Колкото по-скоро ги напуснемъ, толкова по-добре.

Стражевиятъ офицеръ поздрави, и се отправи да предаде заповѣдьта. Въ сѫщия моментъ въ кабината влѣзе офицерътъ-радиотелеграфистъ.

— Сръ, токущо заловихъ радио-съобщение, че вчера единъ отъ нашитѣ стражеви кръстосвачи се е натъкналъ на мина западно отъ Оркнейскитѣ острови.

Командантътъ изгледа слисано подчинения си.

— Какво? При западнитѣ брѣгове? Невъзможно! Тамъ отдавна не е забелязванъ никакъвъ неприятелски заградитель. Сигурни ли сте, че сте приели точно радиограмата? Не допускате ли да е предадено „естъ" вмѣсто „вестъ"?*)

— И азъ съмъ озадаченъ като васъ, сръ, но радиограмата е ясна и нѣма мѣсто за съмнение.

— Невъзможно!—повтори командантътъ, като-чели за защита срещу неприятното чувство, което го обвземаше.

— Ако това не е било подводенъ заградитель, — подхвърли офицера.

— Изключено е. Въ тоя районъ никога не сѫ забелязвани неприятелски подводници.

— Не би ли било добре да извикаме обратно разрушителитѣ?

— Така ще измине много ценно време, а азъ искамъ на всѣка цена да напусна по-скоро тия опасни води. Вънъ отъ това не ми е ясно, защо радиограмата ни се предава едва днесъ. Всички мѣродавни власти и мѣста имаха най-строга заповѣдь да провѣрятъ най-щателно сигурността на нашия пѫть. Абсолютна сигурность, обаче, не може да сѫществува. За лордъ Кичинеръ разполагаме съ катера, който трѣбва да бѫде винаги готовъ за спускане на вода. Да се върнемъ назадъ сѫщо не можемъ, това е още по-опасно. Азъ съмъ въ положението на лодкаря, комуто Цезаръ е казалъ: „Ти возишъ Цезаръ и неговото щастие". Кичинеръ е нашиятъ Цезаръ.

* * *

Въ адмиралтейския салонъ на кръстосвача лордъ Кичинеръ открива вечерята съ забележката, че Лойдъ Джорджъ, който е трѣбвало да го придружава въ мисията му въ Русия, само по една непредвидена случайность въ последния моментъ е билъ възпрепятствуванъ да отплува. Вълненията въ Ирландия сѫ наложили неговото присѫтствие въ Дублинъ.

— Никога не съмъ предполагалъ, че следъ толкова много работа въ нашитѣ колонии на моитѣ стари години ще трѣбва да водя война срещу редовни европейски армии. Това е нѣщо друго, отколкото да се биемъ срещу египтяни, араби или индийци. Но тамъ именно е задачата на войника: да се покаже дорасълъ за всѣко положение. Постигна ли това и сега, успѣя ли да спася така тежко застрашеното кралство, тогава е изпълнена цельта на моя земенъ животъ.

Офицеритѣ гледатъ замислено енергичната херкулесова фигура на лордъ Кичинеръ, който стои правъ като стълбъ — стълбътъ на Великобритания. И тоя стълбъ стои все още правъ, когато внезапно електричеството угасва и не се вижда, че масата, вдигната като отъ невидима ржка, е хвърлена къмъ стената и разбита, че всички падатъ отъ столоветѣ ...

Кичинеръ иска да направи бележка, но отъ устата му не се изтръгва никакъвъ звукъ. Какъвъ е тоя шумъ въ главата му. Дали това е отъ тѫпия, но страшенъ взривъ, отъ страшния ревъ и шумъ, идящи отъ вънъ?

Свѣтва запасното освѣтление. Кичинеръ стои все още правъ и въпросително поглежда къмъ командата. Последниятъ вече напълно се владѣе.

— Елате, милордъ, бързо! — реве той и се спуска нагоре къмъ палубата и командния мостъ. Лордъ Кичинеръ съ щаба си го следва. Той единственъ е спокоенъ и се владѣе. Останалитѣ, отчасти заглушени отъ адския взривъ, въ страшно безредие и възбуждение се отправятъ тичешкомъ къмъ палубата.

— По бойнитѣ мѣста! Всички на бойнитѣ си мѣста! — следватъ заповѣдь следъ заповѣдь.

Кичинеръ стои всрѣдъ офицеритѣ си на горната палуба, която вече се навежда. Кръстосвачътъ започва видимо да се наклонява настрана. Презъ хаоса отъ гласове и откѫслечни заповѣди проечава гласътъ на командата, който дава заповѣдь да се спусне катеръ на Кичинеръ, заповѣдь, която никой вече не може да изпълни. Късно! Палубата се превръща на стена, на похлупакъ, който свѣткавично се снишава и покрива всичко подъ себе си.

* * *

Само дванадесеть моряци върху набързо построенъ салъ биватъ изхвърлени отъ течението къмъ крайбрѣжието, — единственитѣ оцѣлѣли отъ кръстосвача „Хампшаиръ".

Най-голѣмиятъ противникъ на Германия въ свѣтовната война, най-голѣмиятъ отъ малкото военни стратези на Англия, намѣри своя почетенъ войнишки гробъ въ дълбочинитѣ на Северно море.

Твърди се, че катастрофата се дължи на мини, хвърлени отъ нѣмския подводникъ за минно заграждане „У—75" подъ командата на капитанъ-лейтенантъ Байценъ.

Генералъ Лудендорфъ предполага експлозия въ вѫтрешностьта на кръстосвача, може би саботажъ, чийто автори сѫ искали да осуетятъ реорганизацията на руската армия. Контрабандирана адска машина? Екразитъ или динамитъ, смѣсенъ въ вѫглищата? Кой би могълъ да каже?

Трагично мистериозната смъртъ на лордъ Кичинеръ бѣ сѫдба, както на мнозина презъ кървавата борба на народитѣ.

Преведе отъ нѣмски Х. Б.

*) Естъ — истокъ, вестъ — западъ.

ТИХЪ КЖТЪ
Фото К. Терзистоевъ

П. РАШЕЕВЪ

БОЯТЪ ПРИ ДОГЕРЪ БАНКЪ — 1915

Година и половина отъ свѣтовната война, до 24 януарий 1915 г., двамата силни съперника — бойниятъ флотъ на Англия и този на Германия — не бѣха се сблъсквали сериозно. Единиятъ се боеше отъ другия, понеже всѣки предполагаше, че у противника му има нѣщо, което би могло да го изненада. А нѣма съмнение, че унищожаването на единия флотъ би значело и загиването, твърде вѣроятно, на неговата държава. Това добре знаеха адмиралтействата, и оттамъ се раждаше боязънята на едната и другата страна да влѣзатъ въ решителенъ бой.

Все пакъ се носѣха слухове за възнамѣрявани действия на единия или другия флотъ. Началникътъ на германското адмиралтейство адмиралъ фонъ Ингенолъ бѣше увѣренъ, че презъ януари 1915 г. ще се дойде до голѣма британска морска офанзива. Тази неизвестность скоро премина, тъй като британскиятъ флотъ нѣмаше никакви намѣрения за действие. Но се виждаше сжщо, че корабитѣ не могатъ да останатъ вѣчно вързани въ пристанищата. Началникътъ на германския морски щабъ вицеадмиралъ Екерманъ поиска да използува хубавото време, което бѣ настанало, и предложи на върховния командантъ да се предприеме на 24 януари 1915 год. съ кръстосвачитѣ и изтрѣбителитѣ походъ къмъ Догеръ Банкъ, понеже за това не бѣха нужни нѣкакви особени приготовления. Адмиралъ фонъ Ингенолъ се съгласи съ това предложение. На 23 януари въ 10·25 часа адмиралъ Хиперъ получи заповѣдь да извърши разузнаване къмъ Догеръ Банкъ. Корабитѣ да излѣзатъ отъ пристанището на смръкване и да се завърнатъ на другия день.

На 23 януари по обѣдъ въ британското адмиралтейство вече знаеха, по заловенитѣ германски радиограми и по донесенията на своитѣ шпиони, за предстоящото движение на германския флотъ и издадоха нуждитѣ заповѣди. Само адмиралъ Бити отъ Форсъ и комодоръ Тирвитъ отъ Харвичъ можеха да пресѣкатъ пжтя на германцитѣ, преди да сж нападнали английскитѣ брѣгове и да се отеглятъ следъ това. Голѣмиятъ флотъ не можеше да пристигне по-рано отъ обѣдъ на следния день. Бити и Тирвитъ имаха тъкмо толкова време, колкото да се срещнатъ призори на 24 януари край Догеръ Банкъ.

Когато около 8 часа свѣтлината на зимното утро се разпрострѣ върху тихото море, първата ескадра отъ лекитѣ британски кръстосвачи на комодоръ Худеноу бѣше на уговореното мѣсто, а малко по-западно бѣше адмиралъ Бити съ своитѣ петь бойни кръстосвачи („Лайонъ", „Тайджеръ", „Принцесъ Роайалъ", „Ню Зеландъ" и „Индомитаблъ") и съ четири леки кръстосвача. Малко следъ това Бити забеляза комодора Тирвитъ съ „Аретусъ"и неговитѣ седемь най-бързи изтрѣбители. „Орора", плаваща задъ комодора съ най-голѣма скорость, въ отдалечение нѣколко мили, наедно съ „Ондонтедъ" и съ 28 изтрѣбителя отъ първата и третата флотилии се приближаваше къмъ адмиралъ Хиперъ, който съ бойнитѣ кораби „Зайдлицъ", „Молтке", „Дерфлингеръ" и „Блюхеръ", придруженъ отъ четири леки кръстосвача и съ 22 изтрѣбителя плаваше почти по сжщата посока, която точно бѣха предвидѣли въ британския щабъ на адмиралтейството. „Орора" откри първия огънь по германския лекъ кръстосвачъ „Колбергъ" въ 8·15 часа и веднага извести: „Влѣзохъ въ бой съ флота на откритото море". По този начинъ тритѣ британски бойни сили се срещнаха съ германската разузнавателна ескадра въ една и сжща точка.

При зазоряване корабитѣ на адмиралъ фонъ Хиперъ бѣха строени въ линия единъ до другъ на голѣмъ фронтъ, търсейки навѣрно британскитѣ патрулни сили, за да ги унищожатъ. Но тѣ се

натъкнаха на британская флотъ... Щомъ германскиятъ командиръ установи, че се намира предъ голѣмъ брой английски бойни кораби, между които и бойни кръстосвачи, веднага реши да събере корабитѣ си и изви съ най-голѣма бързина назадъ. Адмиралъ Бити сѫщо разви пъленъ ходъ и малко следъ 8 часа плаваше на отдалечение 14 мили задъ германцитѣ. Сега започна страшното надбѣгване между най-бързитѣ кораби отъ германския и английския флотъ. Поради опасностьта отъ минитѣ, които германцитѣ пускаха въ морето задъ себе си при оттеглянето, всички английски кораби избѣгваха водната диря, която оставяха германскитѣ кораби. Худеноу и неговитѣ четири леки кръстосвача се държеха на северъ, а Тирвитъ съ всичкитѣ си кръстосвачи и изтрѣбители се движеше предпазливо на югъ, докато британскитѣ бойни кръстосвачи плаваха още повече на югъ.

Презъ това време бързината на британскитѣ бойни кръстосвачи постоянно се увеличаваше, и скоро стана ясно, че германцитѣ ще бѫдатъ настигнати. Въ 8·30 часа корабитѣ правѣха вече 26 мили скорость. Тази голѣма бързина можаха да достигнатъ само три кораба: „Лайонъ", който бѣше начело, „Тайджеръ" и „Принцесъ Роайалъ". Намѣрението на Бити бѣше да настигне неприятеля и да го принуди да приеме боя, въ който трѣбваше да участвуватъ тѣзи три кораба срещу четиритѣ германски отъ сѫщия разредъ. Разстоянието между последнитѣ германски кораби и първитѣ британски постоянно се намаляваше. Скоростьта на бойнитѣ кръстосвачи бѣше толкова голѣма, че разрушителитѣ едва можеха да ги следватъ.

Въ момента, когато двата противника влѣзоха въ допиръ, Тирвитъ и неговитѣ 40 кораба съ посоката на плаването си се оказаха на пѫть, който водѣше между ескадрата на Бити и неприятелскитѣ бойни кръстосвачи. Това бѣше неизгодно, понеже плавайки редомъ съ кръстосвачитѣ тѣ щѣха да имъ застелятъ полето на зрение съ облацитѣ отъ своя димъ, а при скоростьта, съ която плаваха, бѣ невъзможно да се прехвърлятъ на южната страна на строя. Тѣ останаха малко назадъ въ вѫтрешностьта на линията на британскитѣ кръстосвачи.

Около 9 ч. „Лайонъ" откри огънь отъ 18,000 метра. Вториятъ му залпъ вече покри „Блюхеръ", и оттогава „Лайонъ" продължи да стреля по този корабъ. Когато разстоянието постепенно намалѣ, „Тайджеръ" и „Принцесъ Роайалъ" сѫщо откриха огънь и веднага забелязаха, че „Блюхеръ" е ударенъ. Германцитѣ отговориха съ огънь въ 9·15 часа. „Лайонъ" тогава пренесе огъня си върху „Дерфлингеръ", докато „Тайджеръ" и „Принцесъ Роайалъ" продължиха да обстрелватъ „Блюхеръ". Последниятъ получи попадение отъ трети залпъ, и скоростьта му намалѣ. Четвърти залпъ нанесе на кораба голѣми повреди, като разруши дветѣ задни кули и изби около 200—300 души. Когато въ 9·35 часа дойде на изгодно разстояние, отъ което можеше по-успѣшно да се обстрелва „Блюхеръ", адмиралъ Бити заповѣда на своитѣ кораби да поведатъ бой съ противника корабъ срещу корабъ. Самиятъ той откри огънь срещу германския адмиралтейски корабъ „Зайдлицъ", който бѣше начело на линията на отстѫплението. Първиятъ залпъ на „Лайонъ" улучи „Зайдлицъ" на разстояние 10,000 метра и му нанесе страшни повреди, като разби кърмата му и унищожи задните кули. Адмиралъ Шееръ пише за това: „Цѣлата артилерийска обслуга въ дветѣ кули загина твърде скоро, а плаѫщитѣ надъ кулитѣ се издигаха като грамадни стълбове".

„Принцесъ Роайалъ" влѣзе въ бой съ „Дерфлингеръ", „Ню-Зеландъ" съ „Блюхеръ", а „Индомитаблъ" бѣше вънъ отъ обсѣга на орждията си. Германскиятъ корабъ „Молтке" остана ненападнатъ и безъ никаква прѣчка започна да обстрелва „Лайонъ". И тритѣ главни германски кораба съсрѣдоточиха огъня си върху „Лайонъ", който носѣше адмиралския флагъ. Часъ и половина този корабъ понесе най-страшенъ огънь. Къмъ 10 часа най-издаденатата му предна кула бѣ разбита, и едно орждие бѣ извадено отъ строя. Следъ нѣколко минути още единъ 28-сантиметровъ снарядъ проби бронята му. Въ 10·18 часа два 30·5-сантиметрови снаряди отъ „Дерфлингеръ" го улучиха: единиятъ проби бронята му и избухна вѫтре, като предизвика наводняване на нѣколко отдѣления, а другиятъ разкѫса една бронева плоча подъ водолинията. Адмиралъ Бити не искаше да влѣзе въ брониранатa си кула, а стоеше съ щаба си на открито мѣсто и продължаваше да води кораба си съ пъленъ ходъ, като понѣкога криволичеше, за да избѣгне точностьта на неприятелския обстрелъ. Положението не бѣше неизгодно. Нито единъ британски боенъ кръстосвачъ не бѣше сериозно повреденъ. Влизаше се въ критическа фаза на боя.

Като видѣ, че димътъ много прѣчи на корабитѣ му, адмиралъ Бити заповѣда въ 10·22 часа на свойтѣ бойни кръстосвачи да се престроятъ въ строй върволица и да продължатъ съ пъленъ ходъ. Той искаше съ това да избѣгне дима и да даде възможность и на последнитѣ части отъ ескадрата му да влѣзатъ въ близъкъ допиръ съ неприятеля, който бѣ въ строй върволица по адмиралския корабъ „Зйдлицъ." Германцитѣ промѣниха посоката си и съ това заплашваха да увлѣкатъ противника си въ мѣста, кѫдето би могълъ да се натъкне на тѣхнитѣ минни полета и на торпедата отъ подводницитѣ. Тази голѣма опасность накара Бити да се откаже отъ маневъра за приближаване и да продължи успоредното плаване подъ страшния огънь. „Блюхеръ" вече горѣше и бѣше излѣзълъ отъ бойната линия.

Въ 10·52 часа, намирайки се въ ожесточенъ бой съ „Зайдлицъ", „Молтке" и „Дерфлингеръ", „Лайонъ", който бѣше претърпѣлъ вече 14 попадения, ненадейно бѣ улученъ въ мѣсто, важно за бързината му. Лѣвата машина на кораба бѣ разбита, самиятъ корабъ се наклони на 10°, и за нѣколко минути скоростьта му падна на 14 мили. Въ 10·54 ч., когато „Лайонъ" излѣзе отъ строя, и когато „Тайджеръ", „Принцесъ Роайалъ" и „Ню-Зеландъ" бързо преминаха край него, отъ предната стожерна наблюдателница на „Лайонъ" бѣ съобщено на адмиралъ Бити, че вдѣсно отъ кораба е забелязанъ перископъ. Адмиралътъ и щаба му скоро сѫщо забелязаха перископа, който показваше, че въ тѣзи мѣста има подводници. За да избѣгне новата опасность, Бити заповѣда на цѣлата ескадра да завие на лѣво и да прѣсече подъ правъ жгълъ задната часть на неприятелския строй и своята досегашна посока. Четири минути по-късно той измѣни тази посока, като сигналува „посока североизтокъ". По-нататъшното течение на събитията се разви вече вънъ отъ неговия контролъ. „Лайонъ"

изостана значително отъ другитѣ кораби. Радиотелеграфътъ му бѣ унищоженъ, а рефлекторитѣ бѣха разбити на кжсове; останаха му само два поста за сигнали съ флагове. Така въ решителния мигъ, когато голѣмитѣ кораби, английски и германски, се движеха съ скорость почти 30 мили въ часъ, „Лайонъ", който въ лицето на адмиралъ Бити даваше насока на боя, бѣше почти напълно обезвреденъ. Неговитѣ два последни сигнала съдържаха заповѣдьта „Нападнете заднитѣ неприятелски кораби," а следъ нея, като прощална заповѣдь „Дръжте се близо до неприятеля. Повторете сигнала, даденъ ви отъ адмирала." Но трудно бѣше да се прочетатъ знацитѣ на флаговетѣ, които трептѣха отъ вѣтъра. Нито единъ английски корабъ не бѣ приелъ точно заповѣдьта.

При такива обстоятелства командуването падна върху контръ-адмиралъ Муръ на „Ню-Зеландъ". Но Муръ не знаеше нито дали наистина му е възложено командуването, нито защо изведнъжъ адмиралътъ изви на северъ, както и много други тънкости, които бѣха сждбоносни за по-нататъшния ходъ на боя. Затова той не издаде никаква заповѣдь до 11·52 часа, значи почти единъ часъ следъ излизането на „Лайонъ" отъ боя. Следствието отъ това бѣ, че единството въ действията изчезна. Британскитѣ кръстосвачи дори престанаха да стрелятъ по германцитѣ, докато последнитѣ продължаваха да отстжпватъ, като бѣха направили защитенъ кржгъ около „Блюхеръ", който бѣше страшно повреденъ. Но когато видѣ, че за „Блюхеръ" нѣма спасение, адмиралъ Хиперъ продължи съ най-голѣма скорость пжтя си къмъ германския брѣгъ. Британскитѣ леки кръстосвачи и изтрѣбители тогава нападнаха „Блюхеръ", който отговаряше до последния мигъ съ огънь, докато нѣколко минути следъ 12 часа се преобърна и потъна.

Тъй завърши боятъ при Догеръ Банкъ.

Н. Д. МИШЕВЪ

МОРСКИ ПРЕГЛЕДЪ

Това се случи, не е важно кога точно, но то бѣ въ епохата на чуждитѣ нашествия въ командуването на флота „за дисциплиниране на лудитѣ морски глави и за туряне редъ въ своенравната войскова часть."

Хубавъ априлски день. Още отъ сутриньта се забелязва особено раздвижване по торпедоносцитѣ, намиращи се на вързала при военния кей въ варненското пристанище. Тревожното суетене на моряцитѣ, духовито-изразителнитѣ громки поощрения на корабницитѣ[1]), придирчивата настойчивость на мичманитѣ, всичко това подсказва, че се преживява необикновено събитие. На кея командиритѣ живо коментиратъ нѣщо, безъ да изпускатъ изъ очи вършената работа на корабитѣ.

Когато меднитѣ части на почистенитѣ торпедоносци блѣснаха ослѣпително, а припадащитѣ се части отъ кея бѣха старателно изметени и подредени, дневниятъ глъчъ затихна.

Всѣки съ своя корабникъ, мичманитѣ за сетенъ пжть обикалятъ навсѣкжде, та лично да се увѣрятъ дали всичко е въ редъ вжтре и вънъ. Убедили се, че корабътъ може да бжде представенъ на прегледъ, тѣ единъ следъ другъ отиватъ на докладъ всѣки при своя командиръ и веднага съ бързи крачки, хвърляйки вече най-последенъ изпитателенъ погледъ върху построенитѣ на пода моряци, се връщатъ и заставатъ при мостика[2]) въ очакване.

Старшиятъ командиръ праща дежурния по частьта офицеръ до доложи, че торпедоносцитѣ сж готови за прегледъ. Следъ малко началникътъ на флота пристига, съпровожданъ отъ началника на щаба капитанъ-лейтенантъ А. и адютанта мичманъ Б. Посрѣща ги на кея старшиятъ командиръ лейтенантъ В., който отрапортува, и прегледътъ започва. Началникътъ на флота, въ елегантни високи лачени ботуши съ звънтящи шпори, минава по кея край торпедоносцитѣ, оглежда ги внимателно и поздравява обслугитѣ.

За общо задоволство, прегледътъ минава гладко, и всички си отдъхватъ съ облекчение. Останалъ е само още последниятъ торпедоносецъ, този на старшия командиръ, въ югозападния жгълъ на кейовитѣ стени. И тукъ всичко е въ пъленъ редъ, отлично: торпедоносецътъ блести, обслугата чиста, въ спретнатъ и бодъръ видъ, добре подстригана и избръсната, отговаря задружно громко и отсѣчено на поздравитѣ. По кея е сжщо добре подметено и подредено. Доволенъ, началникътъ е излѣзълъ до края на кея и поздравява обслугата съ *„отлично моряци"*, когато погледътъ му попада случайно въ морето . . .

Незадоволство смрачава лицето му. Всички нечистотии — дъски, трески, треви, парчета хлѣбъ, парцали и остатъци отъ храна, съ една дума всички мърсотии отъ пристанището сж събрани въ жгъла около торпедоносеца, и то на прегледъ!

— Лейтенантъ В., трѣбваше да се погрижете да се почисти за прегледа както всичко друго, така и морето около торпедоносеца ви, — проговаря началникътъ, едва сдържащъ възмущението си.

Всички сж смразени. Началникътъ на щаба хвърля отчаянъ погледъ къмъ своя шефъ. Старшиятъ командиръ, безъ ни най-малко да измѣня привичния си невъзмутимъ изразъ на лицето, въпрѣки голѣмата си изненада, отговаря флегматично спокоенъ:

— Господинъ началникъ, сега вѣтърътъ е източенъ, откъмъ морето. Щомъ се обърне, което става обикновено привечеръ, и въ този жгълъ ще бжде съвсемъ чисто. А до тогава . . .

* * *

Прегледътъ оживено се коментираше, разбира се въ връзка съ инцидента. Мичманитѣ, тѣзи луди морски глави, които голѣмитѣ началства си бѣха сложили за цель да дисциплинираятъ, този пжть проявиха необикновено единодушие въ заключенията си:

— Да се командуватъ лудитѣ морски глави и да се заповѣда на морето не е едно и сжщо нѣщо. За всичко трѣбва разбиране!

---

[1]) Корабникътъ на кораба — това е фелдфебелътъ на ротата.

[2]) Мѣсто, отъ което капитанътъ управлява корабътъ.

С. Т.

ФЛИБУСТИЕРИ

Премждриятъ Соломонъ измислилъ приказката за благословената страна Офиръ. До древнитѣ гърци още достигали слухове за островитѣ Хризесъ, „златниятъ," и Аргира, „сребърниятъ", и дори за златния Херсонесъ, днешниятъ полуостровъ Малака. Тѣзи таинствени зовове за богатство и лекъ щастливъ животъ съ още по-голѣма сила вълнували срѣдневѣковието, като изиграли ролята на онѣзи блестящи, вълшебни фарове, които показвали на Марко Поло пжтя къмъ Китай, кждето го забавлявали съ разкази за чудесния островъ Зипангу, съ кжщи отъ чисто злато; тѣ посочили и на Христоферъ Колумбъ пжтя къмъ Америка, кждето той взелъ Хаити за островъ Зипангу, Куба за Китай и Панамския провлакъ за златния Херсонесъ.

Това сж ужасни грѣшки, непростителни за мореплавателитѣ, дори въоржжени съ картата на Тосканели, но не е ли било все равно това, щомъ като страната на златото все пакъ била намѣрена? Откривателитѣ на Америка отначало добивали златото чрезъ размѣна, купували го, грабѣли го отъ червенокожитѣ, тихитѣ благородни владѣтели на новооткрититѣ мѣста. Следъ това започнали да го грабятъ единъ отъ другъ. Най-после открили и по-голѣми богатства. На нѣкои мѣста било достатъчно да се наведе човѣкъ, да порови въ пѣсъка и да измъкне златна буца, тежка 10—15 килограма. И при това страната била плодородна, безъ всѣкакъвъ трудъ раждала захарна тръстика, тропически плодове, всѣкакви скжпи приправки за ядене.

А въ Перу и Мексика действително били намѣрени съкровища, за каквито е трудно дори и да се мечтае. Кжщитѣ били отъ злато, дворцитѣ представлявали мозаика отъ скжпоценни камъни. Но червенокожитѣ разправяли за още по-голѣми съкровища. Въ девственитѣ гори на Колумбия се намирало посветено на слънцето таинствено езеро. Живущото около него племе било именно най-богатиятъ народъ въ свѣта. Всѣки пжть, когато се избиралъ новъ „касикъ", новъ вождъ, цѣлото население се събирало и образувало дълго тържествено шествие. Подъ звуцитѣ на тимпани и рогове, направени отъ голѣми разноцвѣтни раковини, бавно се движели напредъ жрецитѣ въ дълги черни мантии съ високи украшения на глава, а следъ тѣхъ старейшинитѣ съ леопардови кожи, украсени съ изумруди, на златни носилки подъ сияещото слънце носѣли избранника „елъ дорадо" — царьтъ на златото. Следъ тѣхъ вървѣлъ цѣлиятъ народъ. До брѣга на свещеното езеро шествието спирало. Съ богато украсена лодка елъ дорадо отиваълъ до срѣдата на езерото и съ вдигнати къмъ слънцето ржце се хвърлялъ въ водата, за да измие грѣховетѣ си, преди да поеме управлението на своя народъ. Въ диво изстжпление всички присжтствуващи започвали да играятъ, да викатъ, да смъкватъ дрехитѣ и скжпоценноститѣ си и да ги хвърлятъ въ вълнитѣ, като очистителна жертва предъ горящото въ небето слънце, жертва за своя новъ касикъ.

Такава била легендата. Крачка по крачка, търсейки езерото Елдорадо съ неговитѣ несмѣтни богатства, конквистадоритѣ следъ Мексика и Перу покорили басеинитѣ на рѣкитѣ Ориноко и Амазонка. Малко по малко между Тихия и Атлантическия океанъ, до Флорида и Аржентина, освенъ Бразилия, която била завзета отъ португалцитѣ, се образувало грамадно испанско колониално царство съ цъвтящитѣ градове Санта Мария, Порто Белло, Картагена, Вера Круцъ и особено Панама.

Тъй като френскитѣ корсари наводнили Атлантическия океанъ, всичкитѣ богатства отъ „страната на златото" се изпращали въ Испания два пжти годишно съ голѣми кервани, пазени отъ военни кораби. Зимниятъ керванъ се състоялъ отъ галиони, лѣтниятъ се наричалъ флота. Поради военната охрана нападенията върху тѣхъ по пжтя били трудни; нуждни били добре въоржжени ескадри, или трѣбвало да се чака, докато търговскитѣ галеони се пръснатъ изъ пристанищата на Порто Рико, Вера Круцъ и Хаити. Тукъ ги и причаквали всевъзможни корсари, пирати, флибустиери, дори правителствени ескадри.

Адмирали-корсари

Отъ тази работа особено се заинтересовали въ Англия, и то не само моряцитѣ, търговцитѣ, лордоветѣ, министритѣ, но и самата кралица. Отначало на Хаукинсъ, следъ това на Дрекъ и найсетне на Клифордъ били дадени цѣли ескадри за нападения върху флотата, върху Порто Рико и Панама и за заграбване на тѣхнитѣ богатства.

Испания отдавна била смѣтана за външенъ врагъ на Англия. Война още нѣмало, а Хаукинсъ вече нападалъ Елдорадо, изгубилъ тамъ четири кораба, и стотина английски моряци били убити отъ испанцитѣ или пленени и подложени на мжчения. Но, разбира се, вѣчниятъ стремежъ на англичанитѣ да виждатъ у себе си само достоинства, а у противника си пороци, способствувалъ, щото въ Хаукинсъ, нарушителтъ на мира, корсаръ и разбойникъ, общественото мнение на страната да вижда герой, макаръ и разбитъ.

Царицата заповѣдала да повикатъ при нея Дрекъ и му заявила:

— Дрекъ, испанскитъ краль много пжти вече вече ме оскърбява. Искамъ да му отплатя съ сжщото. Единственията човѣкъ, комуто вѣрвамъ, сте вие. Какво ще ми предложите да сторя?

Дрекъ веднага предложилъ да се предприеме походъ въ Тихия океанъ презъ Магелановия проливъ и да се атакува златниятъ градъ — Панама.

— По никакъвъ другъ пжть ние не можемъ тъй да чукнемъ испанския краль и щедро да възнаградимъ себе си за труда.

Кралицата била въ възторгъ: безъ война да удари Испания по най-болното мѣсто, да отмъсти за Хаукинса и да не забрави и своя джебъ. Експедицията била частна, тъй да се каже, на акционерни начала. Кралицата веднага внесла своя дѣлъ отъ 1000 лири. Останалитѣ акционери или, както тогава тѣ сами се наричали, „търговци-авантюристи", били: самиятъ Дрекъ, лордъ Лайчестъръ, Хатънсъ и Уолсингхамъ. Сериозно дружество. За по-голѣма сигурность решили да запазятъ работата въ тайна отъ министъръ-председателя и отъ парламента.

Нѣма да се спираме на похожденията на адмиралъ Дрекъ, които започнали печално, въ бури,

бунтове и масови болести, но донесли на дружеството твърде голѣмъ доходъ. Не ще се спираме и на сѫщо такивато пиратски плавания на лордъ Клифордъ за обогатяване дори не на английската хазна, а на кралската съкровищница и банкитѣ на частни лица; за заслугитѣ си лордъ Клифордъ билъ награденъ съ ордена на Жартиерата и билъ избранъ за магистъръ по математическитѣ науки отъ Оксфордския университетъ. Тѣхнитѣ по-скромни последователи, съ които ние сега ще се запознаемъ, далечъ надминали своитѣ учители адмирали-корсари, последниятъ отъ които билъ Ралей, който се върналъ отъ Елдорадо безъ всѣкаква плячка, но изцѣло вече попадналъ въ ржцетѣ на буканиритѣ.

Буканири

Богатството на Антилскитѣ острови поради ужасната, всеразрушаваща испанска колониална политика изчезнало, населението било разорено и измрѣло въ по-голѣмата си часть или било откарано въ робство, или пъкъ въ дирене на по-добъръ животъ се прехвърлило на материка. Островитѣ все повече се покривали съ непроходими гори и се заселвали отъ постоянно нарастващи на брой диви звѣрове, къмъ които се присъединили въ подивѣлъ видъ стада отъ изоставени коне, магарета, бикове и свини, глутници диви кучета, котки и дори кокошки, пуйки и патици, заселили се въ най-глухитѣ мѣста. Островъ Хаити се превръщалъ постепенно въ разсадникъ на дивечъ.

Не закъснѣли да се появятъ и ловци. Какви били тѣ? Холандци, англичани, французи, моряци, претърпѣли корабокрушение, моряци, наказани за бунтъ и свалени на брѣга, болни, дезертьори, търсачи на приключения — хора издръжливи, енергични, безстрашни.

Забравили своя предишенъ животъ и гризенията на съвѣстьта, тѣзи обновени отъ живота странни хора мирно си живѣели въ най-цъвтящата и благословена на свѣта градина, всрѣдъ палмовитѣ клони, уханнитѣ лимони и портокали, край брѣга на вѣчно синьото море, като огледало отражаващо въ своитѣ тихи води златото на слънцето, сребротo на лунното сияние, елмазитѣ на блестящитѣ по тъмното небе свѣтли звезди. Студенитѣ ручеи, спускащи се отъ изумруднитѣ планини и богати съ всѣкаква риба, и още по-богатата горска фауна имъ давали изобилна, безъ трудъ добивана храна. Брѣговитѣ братя, както тѣ се наричали, живѣели дружно по петь-десеть души въ построенитѣ отъ тѣхъ колиби. Тѣ нѣмали нито жени, нито деца. Имали само хубаво оржжие и проста покжщнина, принадлежаща на всичкитѣ общо. Имали и законъ — законъ неписанъ, но точенъ: безусловна подръжка въ беда и опасность, честенъ дѣлежъ на добитото, безгранично довѣрие единъ къмъ другъ.

Главното занятие на тѣзи хора билъ ловътъ. Призори отивали вкупомъ въ гората, безъ да хапнатъ нищо. Разрешавало се да ядатъ само следъ първата ловна сполука. Отъ убития биволъ или подивѣлъ конь веднага била одирана кожата, и всѣки споредъ своя вкусъ си отрѣзвалъ кжсъ отъ още топлото, димящо месо. Следъ сполучливия ловъ всички се връщали у дома, мъкнейки на гръбъ кървавитѣ меса и кожи. Обѣдътъ билъ винаги единъ и сжщъ: говеждо или свинско месо, разни корени, плодове, вода съ лимоненъ сокъ: ядѣли безъ паници, безъ ножове и вилици, все съ изцапанитѣ си и окървавени ржце. Тукъ понѣкога се спомняло за мигъ и за проклетата Европа: защото въ тѣзи кървави гори нѣмало откжде да се доставятъ спиртни напитки.

Следъ обѣда пристжпвали къмъ работа — нарѣзвали месото на дълги тънки рѣзньове и го пушили въ дима на тлѣещия огънь, запаленъ отъ зелени клони, мазнини и всѣкакви животински остатъци. Тъй получаваното пушено месо било сочно, вкусно и се запазвало съ седмици. Червенокожитѣ индийци, отъ които билъ заимствуванъ този способъ, наричали такова месо „буканъ". Брѣговитѣ хора станали буканири.

Ловци—месари.

Своя двоенъ занаятъ на ловци и на месари буканиритѣ отбелязвали съ еднообразно облѣкло. Тѣ носѣли широкопола испанска плъстена шапка, политѣ на която отъ три страни били изрѣзани, съ оставена само отпредъ грамадна козирка, предпазваща отъ слънчевитѣ лжчи, особено ослѣпителни покрай морския брѣгъ. Тѣзи необикновени по форма шапки позволявали на буканиритѣ лесно да се промъкватъ всрѣдъ горскитѣ гжсталаци. Направена отъ грубо платно мръсна риза прикривала горната часть на тѣлото и била препасана съ коланъ отъ необработена кожа; на колана висѣлъ цѣлъ редъ ножове отъ разна голѣмина и форма. Тъмнитѣ кжси панталони били напъхани въ безформени обувки, собствено производство. „Отъ тѣзи диви месари, пише единъ очевидецъ, излизаше невѣроятна миризма на разложенъ трупъ, тъй като цѣлото имъ облѣкло бѣше толкова напоено съ черна засъхнала кръвь, че изглеждаше намазано съ катранъ".

Въ началото ловниятъ добивъ отивалъ само за собственото изхранване. Запаси се правѣли за всѣки случай, за да не гладуватъ въ днитѣ на несполучливъ ловъ. Но скоро търговцитѣ, пиратитѣ и дори правителственитѣ моряци започнали на минаване оттамъ охотно да попълватъ своитѣ запаси. Плащали повечето не съ пари, а съ оржжие, барутъ и облѣкло. Обаче, минаващитѣ моряци често пжти не се стѣснявали съ буканиритѣ, опожарявали колибитѣ имъ, убивали жителитѣ и ограбвали пушеното имъ месо. Това било напълно по нравитѣ на онова време. Но буканиритѣ не били нито червенокожи индийци, нито негри — въ тѣхнитѣ жили сжщо течала европейска кръвь. Покрай избиването на биковетѣ и дивитѣ свини, тѣ започнали да вършатъ и ловъ на хора, като безжалостно изтрѣбвали англичанитѣ, холандцитѣ, французитѣ и особно испанцитѣ.

„Костенурката"

Започнала се е истинска, жестока колониална война, въ която дветѣ страни ту вземали връхъ една надъ друга, ту търпѣли голѣми загуби. Буканиритѣ си намѣрили и крепость — единъ островъ, съ стръмни, надвиснали надъ морето брѣгове, който билъ нареченъ отъ тѣхъ „Костенурка". Отъ тукъ, обръщайки се постепенно отъ ловци и месари въ разбойници, тъй като съ лова си островътъ вече не можелъ да изхрани стотицитѣ, събрани на него хора, буканиритѣ цѣло столѣтие заплашвали не само Антилскитѣ острови, но постепенно подъ името флибустиери, разпространявайки своята дей-

ность изъ моретата, съставяли опасность дори за Мадагаскаръ, Индия, Китай, всичкитѣ владѣния въ Тихия, Атлантическия и Индийския океанъ; тѣхъ ги преследвали цѣли английски ескадри, и неедно-кратно правителствата на европейскитѣ държави имъ изпращали не само откупи, но сключвали съ тѣхъ договори и изпълнявали поетитѣ условия. Не предлагаха ли флибустиеритѣ въ началото на XVIII вѣкъ най-напредъ на Карлъ XII, а следъ това на Петъръ Велики да имъ продадатъ или да имъ преотстжпятъ островъ Мадагаскаръ? Известно е сжщо, че Петъръ Велики, докато не разбралъ каква е работата, готвѣлъ морска експедиция, за да влѣзе въ владѣние на острова . . .

Въ течение на цѣлъ вѣкъ „Костенурката" сполучливо търгувала, воювала и още по-добре грабила по море и по суша. Въ нея се появили своеобразни царчета. Но особенъ разцвѣтъ „Костенурката" достигнала при нѣкойси „благородникъ отъ Анжу" на име Бертранъ Д-Ожеронъ де ла Буеръ.

— Дяволъ да ги вземе моитѣ флибустиери! — извикалъ той, като видѣлъ, че само едно нѣщо още липсва въ неговото благородно царство. — На всички тѣзи обѣсници азъ ще доставя вериги отъ Франция . . .

И той изпратилъ въ Хавръ единъ плененъ испански бригъ, който се върналъ съ богатъ и неочакванъ товаръ, — три стотици прекрасни дами, които отъ най-ужаснитѣ вертепи на европейскитѣ пристанищни градове се съгласили да се хвърлятъ въ това приключение. Продали ги на търгъ, който преминалъ твърде оживено.

Но „веригитѣ" се отказали доста ръждясали — буканиритѣ, все повече изоставяйки своя занаятъ, се устремявали въ морето, което и станало тѣхната окончателна стихия. Доколкото на сушата тѣ били отявлени безбожници, дотолкова въ морето ставали вѣрующи. Вижда се, наистина, който по море не е ходилъ, той на Бога не се е молилъ! Преди всѣки походъ пиратитѣ се събирали и отслужвали литургия, а при пжтуване всѣки недѣленъ день, преди или следъ като сж извършили своитѣ кървави грабежи, не е важно, капитанътъ изваждалъ изъ сандъка си омазнена дрипава Библия и четѣлъ на своитѣ юначаги, които внимателно го слушали, поученията на светитѣ отци . . . Абатътъ Лабатъ, който много ни е разправилъ за живота на флибустиеритѣ, описва, какъ бидейки свещеникъ на островъ Мартиника той служелъ литургия на разбойницитѣ и ги изповѣдвалъ. Веднъжъ близо до църквата му хвърлилъ котва единъ френски пиратъ, който токущо билъ пленилъ два английски търговски кораба. Разбойницитѣ пожелали да се причастятъ. На сутриньта тѣ единъ следъ другъ идвали на изповѣдь и причастие; изповѣдьта отнемала много време, предъ видъ на многобройнитѣ имъ прегрѣшения. Всѣки държалъ въ ржцетѣ си запалена свѣщь и пари за свещеника. Вечерьта, следъ гръмъкъ залпъ отъ всичкитѣ орждия въ честь на Пресвета Богородица, пиратитѣ отплували въ морето, за да разграбятъ пленитѣ два търговски кораба и, можеби, да ги потопятъ съ всички намиращи се въ тѣхъ хора. . . Понѣкога тѣ насила откарвали съ себе си свещеникъ или лѣкарь, отъ какъвто имали нужда.

Такива били филибустиеритѣ. Други интересни страници изъ живота имъ ще дадемъ въ следния брой.

Д. ДОБРЕВЪ

МОРЕ

За тебе, вѣчно и непобедно море, старата си колиба напустнахъ безъ мжка, безъ жаль — при тебе да дойда.

За тебе, стихио безконечна, разсипахъ волно своята сърдечна пѣсень.

За тебе, о спасително море, душата ми изпѣ своитѣ прости, бѣли пѣсни.

И днесъ дойдохъ при тебъ, море, за сетенъ пжть, предъ твойта безбрѣжна ширь отъ води и блѣсъци да усѣтя на утрото златната усмивка.

Да изпратя при заникъ слънце последнитѣ кораби, озарени отъ пожарнитѣ отблѣсъци на лжчитѣ, умиращи въ твоитѣ води.

Да изпратя корабитѣ, да изпратя скитницитѣ, жадуващи за непознатитѣ страни, пълни съ сочна младость, гдето пролѣтьта е безкрайна и любовьта за слънце никога не умира.

Че жажда, безкрайна жажда ме изгаря.

Безкрайна широта, нестихващъ вихъръ се разливатъ въ моята душа.

Защото твоята вѣчно моляща се водна глжбина като разцъфнала градина зове ме менъ смъртния въ безкрайната твоя глжбина — вѣчность.

Дойдохъ за сетенъ пжть при тебъ, о море, и струва ми се, на този скалистъ брѣгъ отъ редъ години съмъ следилъ въ тишина и бури твоята непобедна мощь.

Отъ твоя страненъ зовъ опитъ азъ чувствувамъ душата си свободна и готовъ съмъ за подвигъ въ живота предъ бекрайната стихия.

Море, стоя безмълвенъ и опиянен на твоя скалистъ брѣгъ, а подъ нозетѣ ми твоята стихия реве и се моли, каточели всичко е за първи пжть.

О, багри, лжчи и красота е навредъ по твоята широта, която корабитѣ скитници раздиратъ съ смѣлъ устремъ за тамъ, кждето азъ никога, никога нѣма да ида.

Стоя омаянъ на каменистъ брѣгъ, море, и слушамъ какъ безъ спиръ стене твоето огромно сърдце — сърдцето на вѣчностьта.

За тебъ, море, разсипахъ волно своята пѣсень.

Че зная, има една единствена красота ненадмината въ свѣта, която не увѣхва презъ вѣковетѣ — красотата на твоята набъбнала гръдь.

Че познавамъ азъ една единствена любовь, неопетнена въ свѣта, която не умира безъ бури и покои — любовьта на твоята бездънна глжбина, сърдцето на вѣчностьта.

Затова е безкрайна любовьта ми къмъ тебе, о море! . . .

Затова всѣка твоя вълна е моя нова непозната пѣсень . . .

РИБАРЬ
Картина отъ Миленъ Сакъзовъ

Т. Ц.

Могжществото на Франция по море

Въ френското списание „Révue militaire générale", въ статията „Франция трѣбва да бжде силна на море", намираме много вѣрни мисли относно значението на морскитѣ сили на Франция, които мисли сж еднакво ценни и за другитѣ държави, които иматъ водни граници и разбиратъ значението на воднитѣ пжтища, тѣхното използуване и защита.

Въ тази статия г. М. Албертъ льо Баилъ, следъ като изтъква отчужденостьта на французитѣ по отношение на морето и въпроситѣ, свързани съ него, подчертава голѣмото значение, което се отдава на тѣзи въпроси въ Англия и Германия.

Малко хора у насъ, казва той, напълно разбиратъ голѣмата роля, която въпроситѣ, свързани съ морето, иматъ по отношение на сждбата на една нация.

Франция, въ своето историческо развитие е била действително велика тогава, когато нейнитѣ ржководни лица сж обръщали по-голѣмо внимание на морето.

Френската търговия доби своя разцвѣтъ при Колберта и презъ втората империя. Франция завладѣ грамадни колониални земи презъ третата република. Кой би посмѣлъ да отрече голѣмото участие на флота въ това развитие?

Въ най-труднитѣ времена за Франция, презъ 1870 год., следъ пълното поражение на френската армия при Мецъ и Седанъ, французитѣ можаха отъ чужбина да снабдяватъ своята северна армия и тази при Лоара благодарение на обстоятелството, че владѣеха морето.

Може сжщо да се твърди, че войскитѣ при Марна и Вердюнъ не биха имали успѣхъ, ако военният флотъ, макаръ и съ голѣми опасности и лишения, не подържаше морския пжть свободенъ за военнитѣ транспорти.

Поради това, че не владѣеха морето, както гениятъ на Наполеона, така и могжщата германска армия, не можаха да избѣгнатъ своята сждба.

Когато се говори за воененъ флотъ, той не може да бжде откжснатъ отъ търговския флотъ и и отъ риболовния такъвъ.

Каквито и грижи и старателность да проявяватъ техническитѣ специалисти, на единъ воененъ корабъ винаги се явяватъ необходими моряцитѣ, които отъ ранна възрасть сж живѣли съ морето и познаватъ особеноститѣ на морската служба. Военният флотъ винаги ще попълва своя личенъ съставъ отъ многобройнитѣ екипажи на търговскитѣ и риболовни кораби. Ето защо, освенъ голѣмото значение, което търговскиятъ и риболовенъ флотъ иматъ за нацията и стопанството, тѣхното подържане и развитие има голѣмо значение и за отбраната на страната.

Излишно е да се подчертава необходимостьта отъ военния флотъ за отбраната на отечественитѣ земи. Военният флотъ се явява наложителният съюзникъ на сухопжтнитѣ войски.

Тѣзи последнитѣ, колкото и могжщи и добре организирани да бждатъ, не биха могли да издържатъ до край. ако въ своето снабдяване разчитатъ само на земитѣ, които защищаватъ.

Отъ друга страна, земитѣ на Франция сж отвсѣкжде обградени отъ морето, което я обхваща и крепи отъ всички страни.

Въ миналото Ришельо, въ своя политически заветъ, е казалъ: „Изглежда, че природата е искала да възнагради Франция, като е опредѣлила морето да мие еднакво и южнитѣ и севернитѣ й граници, твърде отдалечени една отъ друга, и ние сме принудени да раздѣляме своитѣ сили. Защитата на отечественната земя налага да имаме силенъ воененъ флотъ.

Необходимостьта отъ военния флотъ изпъква още повече, когато се заговори за колониалния въпросъ. Може да се каже, че този въпросъ зависи изключително отъ правилното разрешение на въпроситѣ, свързани съ морето. А въпросътъ за колониитѣ е отъ огромно значение за Франция,

която съ население по-малко отъ това на своитѣ опасни съседи чувствува, че предъ нея изпъква въпросътъ, дали да остане една обикновенна европейска държава съ 42,000,000 жители или да бѫде голѣма свѣтовна империя съ 104 милионно население.

Отъ подържането на непрекѫснати съобщения съ северна френска Африка и съ всички останали колонии, пръснати по цѣлото земно кълбо, зависи нашиятъ напредъкъ въ мирно време и нашето могѫщество и сѫществуване въ време на война.

Ако ние не можемъ да подържаме връзката съ нашитѣ огромни презморски територии съ неизчерпаемитѣ източници на хора и материали тамъ, не трѣбва да разчитаме, че нашето сѫществуване ще бѫде дълго. Тукъ, както и по всички въпроси, които засѣгатъ живота и защитата на страната, значението на военния флотъ е отъ първостепенно значение.

* * *

Ето какво говори единъ добъръ синъ на Франция, на една могѫща и силна Франция, който, виждайки добре значението на морето и всички въпроси свързани съ него, прави горещъ апелъ къмъ своя народъ, да създаде още по-силенъ воененъ и по-могѫщъ търговски флотъ, за да използува облагитѣ, що морето и водниятъ пѫть му предлагатъ. Тѣзи мисли, изказани за Франция, не трѣбва ли да накаратъ и насъ българитѣ да се позамислимъ повече за по-пълното и цѣлостно използуване на морето и Дунава, що миятъ северницитѣ и източни граници на нашето хубаво отечество? Не е ли време да удвоимъ усилията си за създаване на още по-голѣмъ търговски флотъ на морето и такъвъ на Дунава и да се покажемъ достойни за това, че нашиятъ народъ отъ вѣкове живѣе край морето и Дунава?

Нѣма ли и ние да създадемъ на Дунава и морето достоенъ съюзникъ на нашата храбра войска, въ лицето на единъ малъкъ, но подходящъ за нашитѣ срѣдства и възможности воененъ флотъ на морето и Дунава?

СТЕФАНЪ СТАНЧЕВЪ

МОРЯШКО СЪРДЦЕ

Тоягата и пастирската гуня
на нищитѣ оставямъ. Талисманъ
да търсятъ съ тѣхъ и агне златорунно.
Азъ искамъ въ развълнуваното време
сърдцето ми да стане океанъ,
преди смъртьта живота ми да вземе...

Живѣя като чайка, въ синь безкрай,
въ безбрѣжията сини надъ вълнитѣ.
Миражъ ли въ хоризонта заиграй —
съзирамъ го отъ върха на мачтитѣ.
Моряшката ми блуза вихри сто
въ платно попжтно вдигатъ и надуватъ.
На птицитѣ сребристото ято
съ вълнитѣ къмъ незнайното пѫтува...
И въ ехото се люшватъ гласове
и пѣсеньта имъ, като свѣтла пара,
поглъща пакъ лазурното море,
като звезда на утрото въ пожара.
Въ стихиитѣ на моя пѫть, безспиръ,
звънятъ струни на арфа златочела
и да смири разплисканата ширъ
простира Богъ дѣсницата си бѣла.
Далечното въ тимпанитѣ ехти
на пискаща сирена въ дълбинитѣ
и тръпнешъ ти, сърдце, и пѣешъ ти,
и сливашъ се въ разбоя на вълнитѣ...

Живота си, срѣдъ живи неживѣнъ,
презъ чуденъ сънь живота си сънувамъ —
въ сърдцето ми се плиска океанъ
и, може би, къмъ щастието плувамъ...

БАЛЧИКЪ

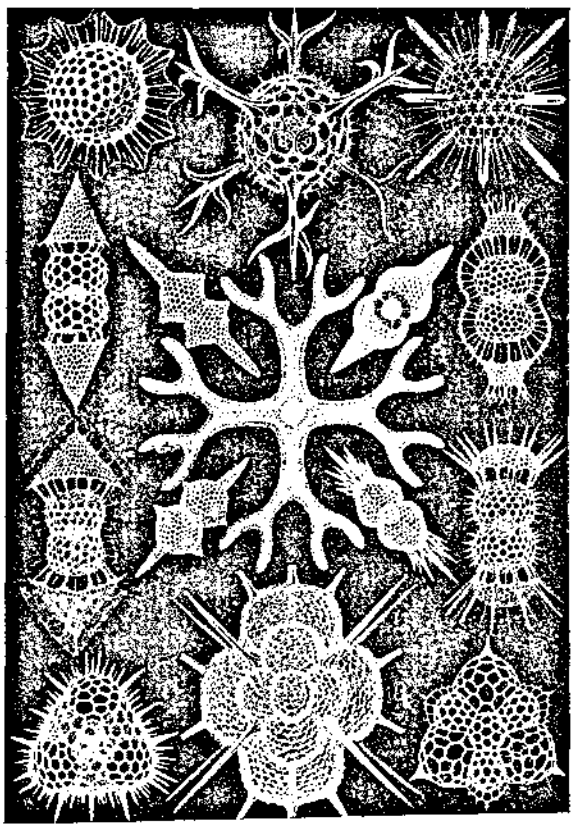
картина отъ Хр. Кавърналиевъ

Д-ръ Г. В. ПАСПАЛЕВЪ

Изъ художествената съкровищница на морето

II.

Скелети на представители отъ едноклетни морски животни, класъ *кореноножки*, разредъ *радиолярии*. Поради особената пѣнеста структура на черупчицата и лжчеститѣ имъ разклонения, наре-

чени сж Spumellaria „*пѣнести звездички*". Иматъ нѣжни кремъчни черупчици, които се характеризиратъ съ чудна правилность и многообразие. Познати сж повече отъ 2,000 вида такива едноклетни. Черупчицата при едни е кржгла, при други удължена, при трети прищъпната, двойновдлъбната и пр. Тя е снабдена съ много и различни, но винаги симетрично разположени бодловидни, крилоподобни ржкообразни и др. придатъци, които като увеличаватъ повърхностьта на тѣлото, улесняватъ плаването на животното.

На таблото сж представени само кремъчнитѣ скелети на нѣкои отъ тия *нѣжни пѣнести звездички*, разбита се — силно увеличени. На първия редъ, горе, въ дѣсно е представенъ скелетътъ на Astrosphaera stellata, видъ голѣмъ само 0·2 мм. На сжщия редъ въ срѣдата е скелетътъ на Hexancistra quadricuspis, а централната фигура представлява видътъ Dicranastrum bifurcatum.

III.

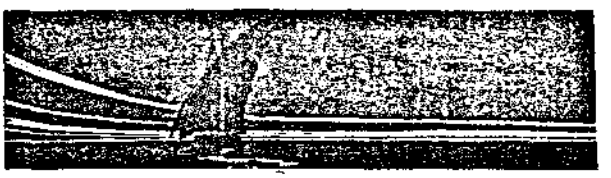
Друга група отъ сжщитѣ едноклетни Radiolaria cannopylea — Pheodorida. Описани сж около 500 вида отъ тѣхъ. Съставени сж отъ централна и периферна кремъчна капсулка. Въ централната капсулка е включено тѣлото на едноклетното животно, а периферната, съставена отъ една чудна по устройство и семетрия мрежа отъ кухи кремъчни иглици, служи за задържане на микроскопската храна на тия едноклетни животни. Периферннтѣ иглици завършватъ съ най-разнообразни наращения: кухи нокътчета, гребенчета и пр., които често имъ придаватъ единъ чудно красивъ изгледъ.

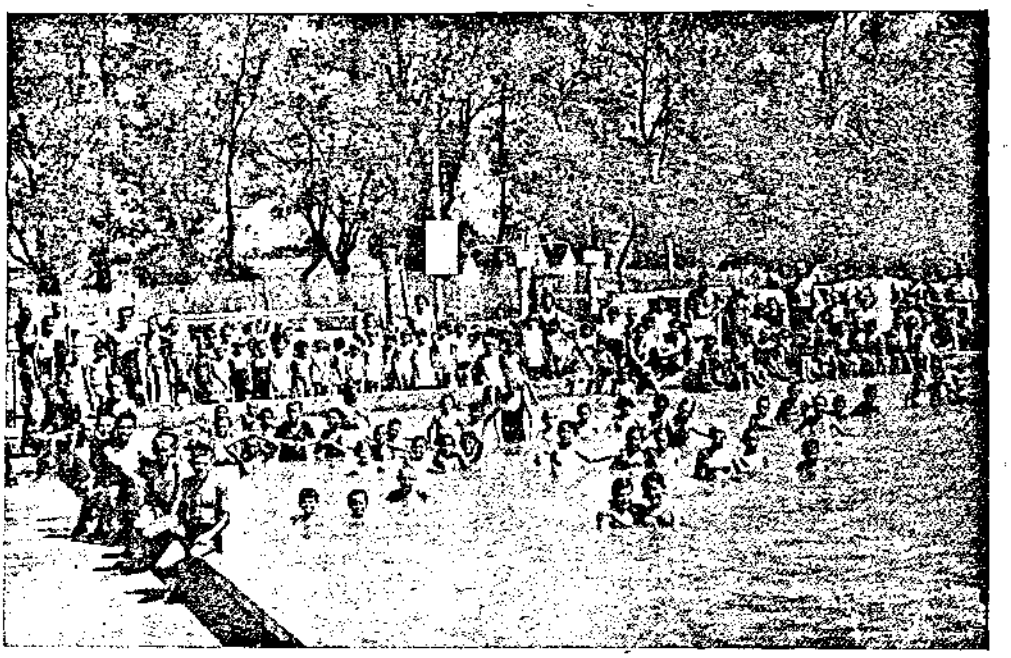
Централната фигура на таблото е скелетътъ на Sagenoscena stellata, а останалитѣ — представляватъ само части отъ скелета на други видове. Едноклетното тѣло на животното е скрито въ централната капсулка и е обкржжено отъ пихтиеобразна материя, която се задържа върху сложната мрежа

отъ скелетни иглици на периферната капсулка. Иглицитѣ къмъ периферията се събиратъ въ своеобразни пирамиди; отъ централната ось на последнитѣ излиза едно стълбче, което завършва съ коронка отъ бодли. Въ долния лѣвъ жгълъ на таблото е дадено едно такова стълбче, съ неговата коронка, силно увеличено.

Варна, Аквариума.

Плувниятъ басеинъ на Ямболския клонъ на Б.Н.М.С.

Изъ живота и дейностьта на организацията

Ямболскиятъ клонъ. Еднаголѣма здравна придобивка за гр. Ямболъ е басеинътъ-плажъ, изграденъ отъ мѣстния клонъ на Б. Н. М. Сговоръ. Басеинътъ е съ размѣри 25 на 50 метра, съ дълбочина отъ 1 до 4 метра. Поради липса на срѣдства за сега е завършена само една часть отъ него въ размѣри 20 на 30 метра при дълбочина отъ 1 до 2 метра. Постройката е желѣзобетонна. Има построени два пѣсъчни плажа, единиятъ отъ които е само за деца. Водата за басеина се взема отъ р. Тунджа посрѣдствомъ една електрическа помпа, и се пречиства презъ два пояса отъ вжглища. Водата за душоветѣ на плажа се взема отъ градския водопроводъ. За предпазване отъ замърсяване басеинътъ е заграденъ съ циментовъ тротуаръ, широкъ два и половина метра, и съ телена ограда. Чисти се всѣка вечеръ. Пълни се следъ полунощь, а презъ деня на всѣки два часа помпата се пуска за обмѣняване на водата. Всичко се изгради съ скромнитѣ срѣдства на организацията.

Управата на ямболския клонъ има намѣрение съ приходитѣ отъ басеина да изгради почивната станция въ Созополъ, кждето да лѣтуватъ деца отъ основнитѣ училища и прогимназиитѣ отъ Ямболъ и ямболскитѣ села. За сега клонътъ лѣте наема едно отъ училищнитѣ помѣщения въ Созополъ. Тамъ се пращатъ на лѣтуване ямболски деца на две смѣни отъ по 45 души. Тази колония край брѣговетѣ на хубавото ни Черно море сжществува вече отъ нѣколко години.

Съ дейностьта си ямболскиятъ клонъ на Б. Н. М. Сговоръ е една отъ първитѣ културни организации въ града.

Съобщава: *Ат. Андреевъ*, учитель

КНИЖНИНА

На котва

отъ Матвей Вълевъ, повесть, 1938 г., изд. сп. „Завети".

Авторътъ на една хубава сбирка разкази, която миналата година биде добре оценена отъ критиката, Матвей Вълевъ, е написалъ повесть изъ моряшкия животъ, излѣзла отъ печатъ едва преди нѣколко дни.

Съ художествена мѣрка и кратки, нѣкжде бързи характерни черти, той вѣрно, бърже уловимо нахвърля образитѣ на своитѣ герои и тѣ оставатъ запечатани неизличимо въ нашата паметь.

„На котва" е една повесть за морето, но съ високи литературни качества и отваря съ радостни изгледи нова страница въ нашата литература — художественото възпроизвеждане на морето и на неговитѣ труженици.

Като белетристъ Вълевъ ще си извоюва завидно мѣсто.

Като произведение, което по-отблизо засѣга интересуващия ни обектъ—„На котва" релефно, живо, вѣрно очертава морето и живота, свързанъ съ него.

Даденъ е животътъ на моряцитѣ по нашето южно черноморско крайбрѣжие, на нашитѣ южни пристанищни градове и пристани, на първо мѣсто Бургасъ, а освенъ това и на рибаритѣ около Созополъ, съ поразителна правдивость и отмѣрени линии. Свръхъ това и нѣколко момента отъ движението по Атлантическия океанъ и пристанищата Дакаръ и Марсилия.

Въ този голѣмъ обсѣгъ стои като едро звено, като двигатель главниятъ герой морякътъ Богданъ, чиято сждба четецътъ следи съ напрегнато любопитство, съ топло съчувствие, съ затаенъ дъхъ.

Една симпатична фигура, единъ цѣлостенъ образъ на български морякъ, чийто жизненъ пжть трогва всѣкиго. Богданъ бива изхвърленъ отъ безработицата на сухо, той се завързва на котва, принуденъ е да се движи само въ водитѣ на бургаския заливъ, но нито за моментъ той не се отказва отъ порива да тръгне отново по море, да се снеме отъ котвата и да застранствува пакъ по безбрѣжнитѣ водни пространства, да следва оня буренъ и страненъ устремъ, който тласка моряка къмъ неизвестното и къмъ трагичното.

Съ неговата участь се преплита и тая на едно момиче Жоржета, левантинка отъ Бейрутъ, която се свързва съ Богданъ за винаги и заедно съ него отплава по далечнитѣ морета.

Дадени сж релефно сцени отъ бури, отъ едно корабокрушение, потъването на вѣтрохода „Надежда", отъ ловъ на риба съ аламанитѣ на созополскитѣ рибари, а на стр. 142/3 е дадено великолепно одухотворено описание на морето.

Надъ всички перипетии въ живота на отдѣлнитѣ моряци, надъ живота на самото море, което се явява като живъ човѣкъ, като божество, на което трѣбва да се молятъ, се издига чудната и прекрасна история на незнайния герой на морето, вѣчниятъ герой — моряктъ.

Като художествено произведение и като морски романъ „На котва" може да се препоржча смѣло, напълно на всички, които обичатъ морето и които жадуватъ да го видятъ претворено презъ окото, ржката и поетическия темпераментъ на единъ писатель, на една картина, на едно табло, въ единъ умѣло разказанъ разказъ, за да остане да звучи въ ушитѣ за винаги.

Добринъ Василевъ

Страница за малкитѣ

СТЕФАНЪ ИВ. СТОЯНОВЪ

Приказка за малката рибка

Голѣмо и широко е морето... Кой знае где му е краятъ? Много, много приказки знае да разказва то. Разказватъ ги и малкитѣ вълнички, които едва милватъ брѣга, разказватъ ги и страшнитѣ пѣнести вълни, които приличатъ на живи планини.

Искамъ да ви разкажа една малка приказка. Чухъ я отъ морето презъ една лѣтна утринь. Волни чайки летѣха надъ него, а слънцето мѣташе връзъ водитѣ му сребриста мрежа отъ лжчи.

— Единъ день, започна морето, въ моитѣ води дойде малка рибка. Отъ где дойде тя, не зная, но никога не бѣхъ виждало такава рибка... Въ единъ отъ моитѣ заливи има много подводни скали. Тамъ бѣше потъналъ единъ корабъ съ три мачти, и неговитѣ останки лежаха на моето дъно. Въ тѣхъ се посели малката рибка.

Азъ я обикнахъ, защото тя бѣше хубава и никому не правѣше зло. По цѣлъ день се провираше между желѣзното вжже на котвата, което бѣше се свило около камънитѣ и приличаше на морско растение, и прозорцитѣ на корабнитѣ каюти, или пъкъ стрелкаше къмъ повърхнината, любуваше се на играта на слънчевитѣ лжчи и пакъ се гуркаше къмъ тихото си скривалище.

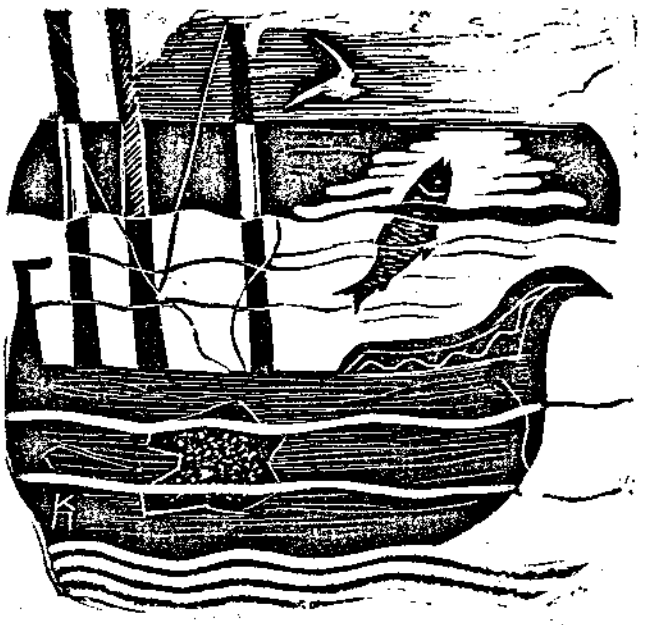
Единъ день дойдоха рибари и спрѣха точно тамъ, гдето живѣеше моята рибка. Тѣ хвърлиха мрежата си и щѣха да я уловятъ, ако не бѣхъ я спасило. Азъ вдигнахъ такава буря, че рибарската лодка започна да подскача като орѣхова черупка по водата. Старият рибарь се кръстѣше и думаше:

— Богъ да ни пази! Отъ какъ се помня по морето, не съмъ виждалъ такава буря. Всички дяволи сж се разбѣснували. Бързайте къмъ брѣга, иначе сме загубени!...

Беднитѣ рибари! Едва ли се спасиха отъ моя гнѣвъ. Тѣ се добраха съ голѣма мжка до брѣга, но загубиха мрежата си, и лодката имъ бѣше много повредена.

Измина доста време. Бѣше дошло лѣтото. Малката рибка стана неспокойна. Нѣщо я привличаше къмъ високия брѣгъ, по който бѣха накацали хубави вили. Всѣка сутринь отъ тѣхъ слизаха деца, гонѣха се по пѣсъка и се гуркаха въ топлитѣ води. Малката рибка обичаше да играе близо до тѣхъ. Веднажъ тамъ, кждето бѣха децата, дойде единъ младъ рибарь. Той бѣше хубавъ и добъръ човѣкъ, и азъ често му помагахъ да си налови риба. Този пжть азъ загрижено го гледахъ и все пакъ не успѣхъ да предупредя рибката. Той хвърли мрежата си и когато я изтегли, въ нея безпомощно се мѣташе малката рибка. А децата се развикаха: — „Каква хубава малка рибка, каква хубава малка рибка! Ще кажемъ на татко да ни я купи!"

Като роякъ птици литнаха тѣ къмъ тѣхната лѣтна кжща и скоро се върнаха съ единъ стъкленъ сждъ. Напълниха го съ вода и пуснаха вжтре рибката. На първо време тя се зарадва, защото се избави отъ смъртьта, но скоро разбра, колко е тѣсенъ сждътъ, и се блъскаше отчаяно въ здравитѣ му стени. Клетата малка рибка! Нима бѣше осждена презъ цѣлия си животъ да остане въ тѣсния си стъкленъ затворъ?... Азъ толкова се нажалихъ, че петь дни наредъ не позволихъ на слънцето да изгрѣе отъ мене. Водитѣ ми придобиха сивъ цвѣтъ, по небето надъ мене се гонѣха тежки облаци, и

вѣтърътъ тжжно пищѣше изъ клонетѣ на край-брѣжнитѣ дървета. Брѣгътъ ми опустѣ, хората се затвориха въ лѣтнитѣ си кжщи, гледаха презъ прозорцитѣ, клатѣха загрижено глава и си мислѣха, дали лѣтото не ще свърши внезапно. Най-после азъ пакъ се укротихъ, защото не мога да се боря съ лѣтното слънце.

Всѣки день привечеръ слугинята започна да слиза на брѣга, за да промѣня водата. Тя нагазваше до колѣне въ моитѣ води. Единъ пжть азъ повдигнахъ неочаквано голѣма пѣнеста вълна и блъснахъ момичето. То извика, изтърва сжда и

хукна къмъ брѣга. Моята хубава рибка бѣше пакъ свободна. Тя се върна въ останкитѣ на потъналия корабъ и дълго време не смѣеше да се отдалечи отъ тѣхъ.

Лѣтото измина, дойде есеньта. Хиляди, хиляди риби плуваха на ята къмъ южнитѣ морета. Моята рибка ги гледаше и не знаеше, кждe отиватъ тѣ. Една болна риба се отдѣли веднъжъ отъ своитѣ съпѫтници и се спрѣ да си почине при потъналия корабъ. Рибката се скри задъ вратата на капитанската каюта и оттамъ я наблюдаваше. Но тя скоро се престраши и отиде при гостенката. И тѣ станаха добри приятели.

Гостенката, една едра риба, й разправяше по цѣли дни за прелеститѣ на южнитѣ морета . . .

—„Тамъ морета сѫ други, говорѣше тя. Стига да умѣешъ да се пазишъ и ти ще можешъ до насита да се разхождашъ изъ кораловитѣ градини на морското дъно. Колко разнообразни сѫ коралитѣ! Но червенитѣ корали сѫ тъй хубави, че ти трѣбва непременно да ги видишъ!"

— „Трѣбва да ги видя ли?—отвръщаше малката рибка. — Но какъ?"

— „Ще дойдешъ съ мене. После азъ ще ти покажа червени, зелени и жълти морски звезди. Тѣ плаватъ тъй смѣшно, а сѫ тъй хубави, когато си почиватъ! Наистина тамъ азъ ще те оставя, защото ще трѣбва да се присъединя къмъ моитѣ другари, но не бой се, ти скоро ще си намѣришъ приятели. А съмъ виждала много риби, които приличатъ на тебе". . . .

И още много й разправя тя: за морскитѣ рози и морскитѣ лилии, които стоятъ прикрепени по скалитѣ на морското дъно и очакватъ жертвитѣ си—хубави нагледъ, но опасни за дребнитѣ морски сѫщества, и за цѣлия оня незнаенъ свѣтъ, който тъй изникна предъ нея и я мамѣше съ красотитѣ и тайнитѣ си . . .

Какво можехъ да направя азъ? Азъ бѣхъ безсилно да я задържа. Тя отплува, единъ день за южнитѣ морета и ме остави да тѫгувамъ. О, азъ зная, че тамъ има страшни акули и голѣми чудовища, безжалостни врагове на малкитѣ хубави рибки. Азъ я разубеждавахъ, но тя не ме послуша... Какво ли стана съ моята малка рибка?... Незнайни и опасни сѫ пѫтищата на тѣзи, които искатъ много да знаятъ и видятъ. Тя не се върна вече въ моитѣ води, и азъ нищо не чухъ за нея...

Стефанъ Ив. Стояновъ.

Началната буква, винетката и илюстрацийката сѫ оригинални гравюри на художника Преславъ Кършовски.

СЛѢНЦЕ НАДЪ МОРЕТО

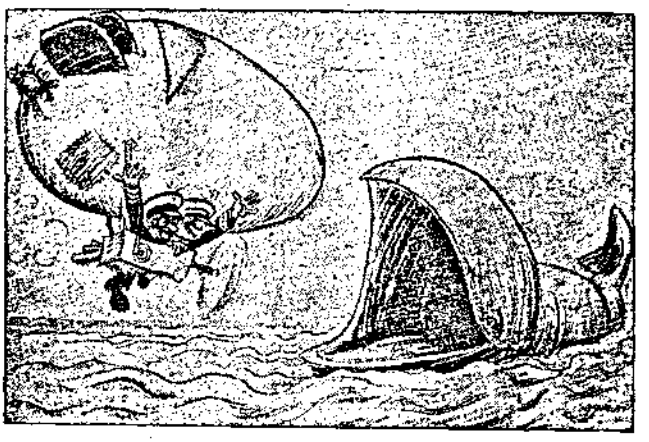
Отъ водитѣ пакъ надзърна
съ яснитѣ си то очи,
и надъ будний свѣтъ, отново
бликнаха безброй лѫчи.

Какъ вълшебно свѣтишъ, слънце,
тукъ, надъ чудното море, —
колко багри, колко блѣсъкъ,
въ тѣхъ душата ми растѐ! —

И за полетъ се подема
чакъ до модрото небе;
цѣлий свѣтъ е тя готова
въ себе си да побере!

СТЕФАНЪ ИВ. СТОЯНОВЪ

ПРЕЗМОРСКИТѢ ЛЕТЦИ И КИТЪТЪ

— Ура! Спасени сме! Ето хангаръ всрѣдъ открито море!

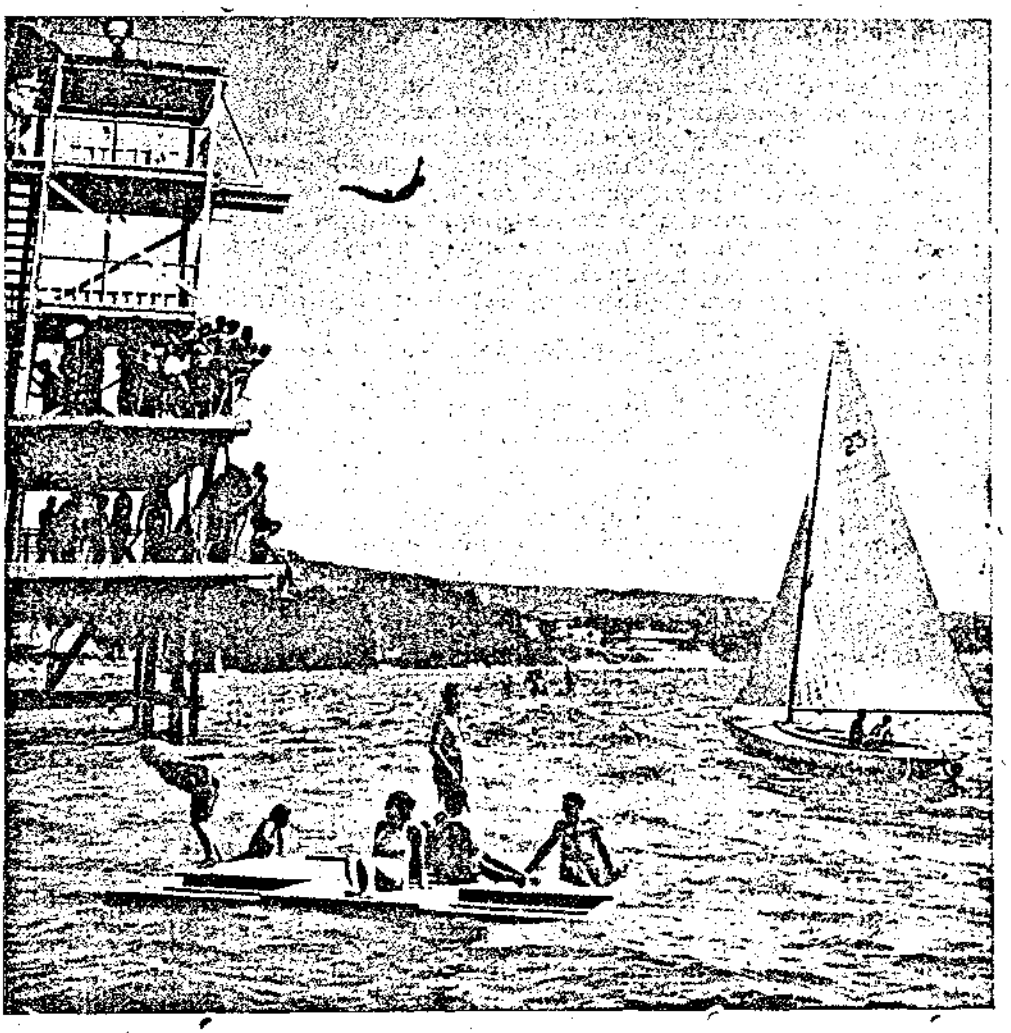
СЪДЪРЖАНИЕ

1. **На р. Дунавъ** — В. Игнатовъ, 2. **Нашъ ли е нашиятъ Дунавъ?** — Н. Д. Мишевъ, 3. **Отбрана на брѣга — само отъ брѣга** — лейт. Панчевъ, 4. **Проблемата на Северния ледовитъ океанъ** — Лейт. В. П., 5. **Сивиятъ кръстосвачъ** — преводъ на Х. Б., 6. **Боятъ при Догеръ Банкъ** — П. Рашеевъ, 7. **Морски прегледъ** — Н. Д. Мишевъ, 8. **Флибустиери** — С. Т., 9. **Море** — Д. Добревъ, 10. **Могѫществото на Франция по море** — Т. Ц., 11. **Моряшко сърдце** (стих.) — Стефанъ Станчевъ, 12. **Изъ художествената съкровищница на морето** — Д-ръ Г. В. Паспалевъ, 13. **Изъ живота и дейностьта на организацията**, 14. **Книжнина**, 15. **Страница за малкитѣ** — Ст. Ив. Стояновъ

Редакционенъ комитетъ: лейтенантъ В. Паспалеевъ, д-ръ Г. В. Паспалевъ и д-ръ П. Д. Скорчевъ.

Посетете Варна Посетете Варна

ЦАРИЦАТА на ЧЕРНО МОРЕ

ЕДИНСТВЕНИЯ
по своето
мѣстонахождение
и климатъ
МОРСКИ КУРОРТЪ
въ юго-източна
Европа

Великолепенъ плажъ. **Най-модерно уредени морски студени и топли бани.**

Всѣкакавъ видъ морски спортъ. Ручъ-банъ (водна пързалка). Максимална лѣковитость

Категоризирани и нормирани хотели, пансиони, вили, квартири и ресторанти.

50 % намаление за пѫтуване по Б. Д. Ж. презъ сезона.

Чудни околности за екскурзии и излети, красива природа.

Играло казино. Рулетка, шменъ де феръ, бакара, булъ.

Всѣкидневни концерти обѣдъ и вечерь въ морското казино. Дансингъ-баръ.

Устройване морски тържества и забави.

Изборъ на „Царица на плана". Музикални търнества.

КУРОРТА „СВ. КОНСТАНТИНЪ"

Прелестно кжтче край морския брѣгъ за истинска почивка и отмора.

Плажъ — морски топли и студени бани. Първокласенъ ресторантъ. Джазъ. Дансингъ.

Хотела ремонтиранъ. Стаитѣ снабдени съ течаща изобилна вода. Ангажиране стаитѣ предварително.

РЕДОВНА АВТОБУСНА ВРЪЗКА СЪ ГРАДА

За сведения и проспекти отнасяйте се до Курортна Дирекция — Варна

БЪЛГАРСКО ТЪРГОВСКО ПАРАХОДНО ДРУЖЕСТВО - ВАРНА

Дружеството подържа редовни съобщения отъ черноморскитѣ пристанища и *Дунава* до севернитѣ европейски страни: Франция, Англия, Белгия, Холандия, Германия, Дания и пр.

Освенъ тая континентална линия, която се подържа съ три първокласни линейни параходи типъ *„Родина"*, дружеството подържа редовни и извънредни линии между черноморскитѣ пристанища и всички страни на Близкия истокъ: Турция, Гърция, Италиянскитѣ острови — Додеканеза, Сирия, Палестиня и Египетъ, като се посещаватъ попжтнитѣ пристанища: Цариградъ, Родосъ, Бейрутъ, Хайфа, Александрия, Портъ-Сайдъ и Пирея.

Тия последни пжтувания даватъ възможность въ единъ срокъ отъ 20 дни най-много и съ разходи, които не надминаватъ онія, необходими за преживяване въ страната за сжщото време, да се видятъ останкитѣ и паметницитѣ на всички древни култури: египетска, асировавилонска, старогръцка, византийска, арабска и пр., много отъ които паметници, по своята величественость и художественость, сж още недостигнати.

Пжтуванията за Леванта — Близкия истокъ се извършватъ съ голѣми и луксозни параходи, **типъ — „Царь Фердинандъ"**, при всички удобства за приятно и неусѣтно пжтуване по морета, които съдържатъ безбройни природни красоти: Босфора, Златния Рогъ, Мраморно море, Дарданелитѣ и осеяния съ острови Архипелагъ, много отъ който се издигатъ на хиляди метра надъ морската повърхность.

Последното пжтуване дава възможность да се посетятъ и всички свети мѣста на еврейската, християнската и мохамеданската религия.

Никое друго пжтуване не може да даде толкова голѣмо разнообразие на неизгладими впечатления отъ природата и творенията на човѣшкия геній въ неговитѣ най-всестранни прояви отъ началото на човѣшката история до днесъ.

Дружеството поддържа редовни съобщения два пжти презъ седмицата и между всички български черноморски пристанища съ луксозния и бързоходенъ параходъ *„Евдокия"*.

Освенъ горнитѣ редовни линии, дружеството презъ лѣтнитѣ месеци **прави и извънредни пжтувания отъ Варна до Цариградъ съ параходитѣ „Царь Фердинандъ" и „Бургасъ" съ престояване въ Цариградъ цѣли три дни.**

Пжтуването между двѣтѣ пристанища трае само 12 часа — една нощь.

Презъ сжщитѣ лѣтни месеци п/х „Евдокия" плава крайбрѣжно по специално разписание, съ намалени тарифи и възможность да се посетятъ всички пристанища отъ цѣлото българско крайбрѣжие въ течение само на 36 часа.

И при екскурзиитѣ до Цариградъ и обратно, и при пжтуванията отъ Варна и Бургасъ до Ахтополъ и обратно, пжтницитѣ нощуватъ на параходитѣ и, ако желаятъ, могатъ да получаватъ и храната си тамъ на сравнително износни цени.

Разписанията, както и тарифитѣ на всички пжтувания, които извършватъ корабитѣ на Българското търговско параходно д-во, редовни и извънредни, сж дадени въ отдѣленъ проспектъ, който се намира въ всички дружествени агенции въ страната и въ странство и се раздава даромъ при поискване и направо отъ Дирекцията на дружеството; намира се и въ всички клонове на Морския Сговоръ.

I. **Ценитѣ на билетитѣ за Александрия** съ редовнитѣ съобщения, които се подържатъ два пжти въ месеца съ параходитѣ *„Бургасъ"* и *„Ц. Фердинандъ"*, само отиване или само връщане, безъ храна сж:

I класъ — 4000, II — 3000 и III — 2000.

Презъ лѣтнитѣ месеци, отъ 1-и юний до 15 септемврий, се установява специална тарифа за отиване до Александрия и връщане съ сжщия параходъ, безъ прекжсване, освенъ презъ време на престоя на кораба въ нѣкое пристанище по разписание, както следва:

I класъ 6000 лв. II — 5000 и III — 4000 лв., включително и храната.

II. **Ценитѣ на билетитѣ по нашето крайбрѣжие отъ Варна до Ахтополъ и обратно,** съ п/х „Евдокия", по лѣтното разписание, отъ 15-и май до 15 септемирий, съ право на нощуване въ Царево въ помѣщенията на съответната класа — сж:

I класъ лв. 300; II — 240 и III — 170 лв. *безъ храна.*

III. **Ценитѣ на билетитѣ до Цариградъ и обратно,** съ п/х „Ц. Фердинандъ" и „Бургасъ" презъ лѣтнитѣ месеци, съ престой въ Цариградъ три дена и нощуване на параходитѣ, сж:

I класъ отъ лв. 1790 до 1390 споредъ положението на мѣстата
II „ „ „ 1380 „ 1010 „ „
III „ „ „ 665

За храната се плаща:

По Александрийската линия: закуски — 22 лв., обѣдъ — 70 лв. и вечеря — 70 лв., а пъленъ дневенъ абонаментъ по 150 лв.

По крайбрѣжието отъ Варна до Ахтополъ и обратно, презъ лѣтнитѣ месеци, пъленъ дневенъ абонаментъ отъ закуска, обѣдъ и вечеря — 80 лв.

До Цариградъ и обратно, презъ лѣтния сезонъ, само съ параходитѣ, които правятъ екскурзии, се плаща дневенъ абонаментъ 126 лв. или общо за цѣлото пжтуване — 452 лв.

При редовнитѣ пжтувания — съ п/х „Евдокия" крайбрѣжно се плаща за закуска 15 лв., а за обѣдъ и вечеря по 50 лв., а пъленъ абонаментъ — 100 лв.

Намаления: правятъ се само отъ редовнитѣ тарифи, за отиване и връщане предплатено 15%, за групи по-голѣми отъ 25 души — по споразумение.

Печатница „Изгрѣвъ". Кн. Александъръ 10 - Варна